

Rapport 2007:38

Arkeologisk utredning, etapp 1 och 2
Arkeologisk förundersökning

Ny vattenledning på Vikbolandet Navestad-Mauritzberg

Tingstad, Styrstad, Furingstad, Tåby, Kuddby, Östra Stenby och Östra Husby socknar
Norrköpings kommun
Östergötlands län

Erika Räf

Ny vattenledning på Vikbolandet

Navestad-Mauritzberg

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	5
Vikbolandets topografi och fornlämningsbild	5
Tidigare arkeologiska undersökningar	7
Syfte	9
Metod och dokumentation	13
Arkeologisk utredning, etapp 1	13
Resultat	13
Arkeologisk utredning, etapp 2 och arkeologisk förundersökning . .	24
Resultat	24
Referenser	37
Tekniska uppgifter.	39
Bilaga 1. ¹⁴ C-dateringar	40
Bilaga 2. Schakt- och anläggningsbeskrivningar.	42

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
K U L T U R M I L J Ö A V D E L N I N G E N

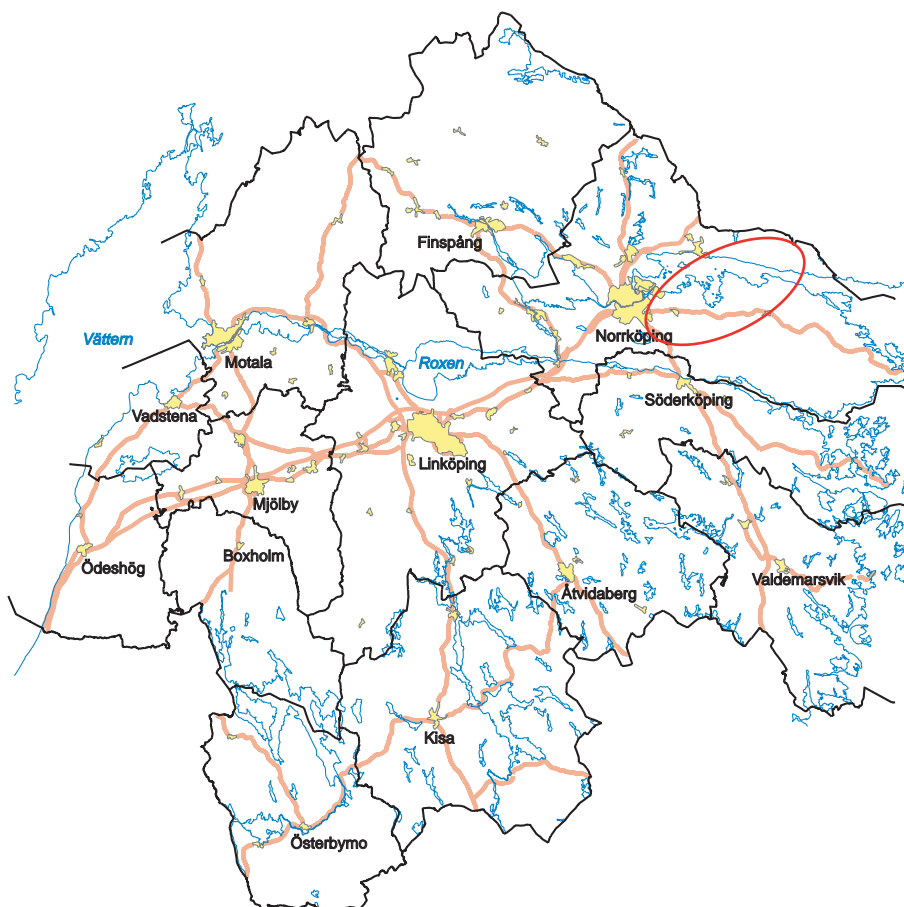
Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

Sammanfattning

Östergötlands länsmuseum har utfört arkeologiska utredningar, etapp 1 och 2 samt arkeologiska förundersökningar med anledning av planerad VA-ledning längs sträckan Navestad – Mauritsberg, Vikbolandet, Norrköpings kommun. Uppdragsgivare var Enista AB/Norrköping Vatten AB.

Undersökningarna för VA-ledningen ledde till att tre tidigare okända boplatslämningar påträffades: vid delsträcka 1, Lundsbacken 4:3, Tingstad socken; vid delsträcka 6, Fristad 1, Tåby-Fristad 1:1, Tåby socken; vid delsträcka 11, Oby bytomt, Husby-Melby 2:3, Östra Husby socken. De två förstnämnda boplatserna daterades till äldre romersk järnålder och den senare till vendeltid.

Erika Räf
antikvarie

Följande delsträckor ingår i denna rapport:

1. Lundsbacken/Odensbacken, Tingstad socken.

Arkeologisk utredning, etapp 1 och 2 samt förundersökning.

2. Myckelby, Tingstad socken.

Arkeologisk förundersökning.

3. Almstad, Furingstad socken.

Arkeologisk utredning, etapp 1 och 2.

4. Skjorstad, Tåby socken.

Arkeologisk utredning, etapp 1 och 2,

5. Tåby, Tåby socken.

Arkeologisk utredning, etapp 1 och 2.

6. Fristad 1, Tåby socken.

Arkeologisk utredning, etapp 1 och 2.

7. Fristad 2, Tåby socken.

Arkeologisk förundersökning.

8. Björklund 1, Kuddby socken.

Arkeologisk utredning, etapp 1 och 2.

9. Björklund 2, Kuddby socken.

Arkeologisk utredning, etapp 1 och 2.

10. Tittorp, Kuddby socken och Östra Stenby socken.

Arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll.

11. Oby bytomt, Östra Husby.

Arkeologisk förundersökning.

12. Ormkällan, Östra Husby socken.

Arkeologisk utredning, etapp 1 och 2.

13. Gäddestad, Östra Husby socken.

Arkeologisk utredning, etapp 1 och 2.

4 *Figur. 2. Översikt över Vikbolandet, utdrag ur Vägkartans blad 85. Skala: 1:125 000.*

Inledning

Norrköping Vatten AB utförde under 2004 en utbyggnad av en överföringsledning för vatten mellan Navestad och Mauritzberg, Norrköpings kommun. Syftet var att lösa problem med vattentillgången samt att rationalisera bort ett antal vattenverk på Vikbolandet. Ledningens totala längd uppgick till ca 33 km och tog ca 20 meters bredd i anspråk.

Inför planeringen av ledningssträckan utförde antikvarie Clas Ternström på Östergötlands Länsmuseum under 2003 en arkeologisk utredning, etapp 1. I utredningsarbetet fördes en diskussion med arkeolog Pia Nilsson vid Riksantikvarieämbetet UV-Öst.

Utredningens resultat följdes av etapp 2 i form av sökschaktsgrävningar längs nio delsträckor samt arkeologiska förundersökningar längs fem delsträckor. Dessa utfördes av antikvarie Erika Räf som också är ansvarig för rapporten. Även antikvarie Rickard Lindberg har deltagit i arbetet.

Vikbolandets topografi och fornlämningsbild

Vikbolandet bildar en halvö öster om Norrköping, mellan de två vikarna Slätbaken i söder och Bråviken i norr. De båda vikarna är resultatet av två förkastningar. Vikbolandet däremellan är ett mot norr sakta sluttande peneplan. Halvöns norra strand är därför mycket låglänt medan den södra är brantare. Höjden över havet når här som mest 60 – 90 m ö h. Generellt ligger dock höjderna över havet betydligt lägre; i de aktuella undersökningsområdena rör det sig om nivåer mellan 10 – 35 m ö h. Landskapet är kuperat, med åkermark i de lägre partierna och skogs- och hagmark på de höglänta delarna (Sellinge 1986 med ref). Utanför den östligaste delen, med Arkösund som central hamn, breder ett skärgårdslandskap ut sig.

Vikbolandet är som helhet ett mycket fornlämningsrikt område; ett av de rikaste i Sverige. Det gäller främst dess centrala delar som tillsammans med Norrköpingsområdets slättbygd räknas som ett av tre förhistoriska centralområden i Östergötland (Hyenstrand 1984; Kaliff 1999).

Skärgård och landhöjning är viktiga ingredienser för att förstå Vikbolandets förhistoria. Efter istidens slut har Östergötland sakta höjt sig och Vikbolandets topografi kan ses som rester av landskapets sista förhistoriska skärgårdsdel. På Vikbolandet återfinns stenålderslämningar på nivåer runt 20 – 25 m ö h. Sedan tidigare är flera stenåldersplatser kända från den norra sidan av Bråviken. Dessa ligger i djupt nedskurna dalgångar som går söderut ner från Kolmården. Mellan 25 och 35 m ö h finns boplatser med gropornerad keramik, som hänförs till neolitikum. I

samband med specialinventeringar i Kolmården och på Vikbolandet under 1990-talet har en rad nya lokaler med stenåldersdateringar påträffats, bl a i socknarna Jonsberg och HäradsHAMMAR. Det är lämningar av mänskliga aktiviteter i skärgårdslandskapet som existerade här under den yngre stenåldern. (Edenmo et al. 1997 med ref; jfr Åkerlund m fl 2002).

I nordöst är fornlämningsbeståndet relativt litet, jämfört med de centrala delarna av Vikbolandet. I Jonsbergs socken, där Arkösund ligger, består fornlämningarna främst av ensamliggande stensättningar - d v s gravar - på höjdlägen. Dock ska man komma ihåg att Jonsbergs socken inte blivit föremål för någon heltäckande revideringsinventering under senare halvan av 1900-talet. Omfattande inventeringsinsatser har emellertid gjorts under 1990-talet och 2000-talet i delar av Jonsbergs och HäradsHAMMARS socknar. Kompletteringarna har skett i Östergötlands länsmuseums regi, efter inrapporteringar av fornlämningar från en privatperson, Carl-Axel Dahlgren.

Vikbolandets centrala delar är i gengäld mycket rika på fornlämningar. Här dominerar gravar i höglänta skogspartier och på impediment; främst i form av stensättningar, ofta samlade i gravfält.

Större delen av Vikbolandet genomgick en revideringsinventering under 1970-talet. Utifrån resultatet gör Klas-Göran Selinge en kronologisk indelning av olika typer av gravar och gravfält, där även olika jordmåner som skapats genom landhöjningen spelar en viss roll. Selinge arbetar i den bebyggelsearkeologiska traditionen, där varje gravfält - förenklat sett - ses som en bebyggelseenhet. Selinge delar upp gravfälten i två grupper; från äldre järnålder respektive yngre järnålder, dock med reservation att för att vissa av de äldre gravarna kan härstamma från bronsålder. Generellt anser Selinge att de äldre gravarna återfinns i inventeringsområdets västra, höglänta delar, medan de yngre dominerar helt längre österut samt i lågt belägna delar. En förklaring kan vara att Vikbolandets västra socknar består av mer lättbrukade sandiga jordar, som skulle ha koloniserats först. Under den yngre järnåldern har randzonerna kring de tunga lerjordarna tagits i anspråk. Enligt Selinge har bara en mindre del - ca 30 stycken - av den äldre järnålderns ca 185 gravfält använts även under den yngre perioden. Selinge räknar samtidigt med ca 220 nya bebyggelseenheter har tagits i bruk. Följaktligen kan ett 150-tal äldre ha övergivits. Generellt ligger de yngre gravfälten i anslutning till de historiskt kända byarna. Tillsammans med ortnamnsdateringar som stöd anser Selinge att ca 250 bebyggelseenheter från den yngre järnåldern finns i inventeringsområdet (Sellinge 1986).

Även stensträngar, d v s lämningar av stenmurar, ibland ordnade i hägnadssystem är en vanlig forn-

lämningsform på Vikbolandet. Stensträngar och stensträngssystem i östra Östergötland brukar traditionellt dateras till de första århundradena e Kr. De skulle således vara samtida med gravfälten från den äldre järnåldern och kunna kopplas till boskapsskötsel och olika odlingsformer under denna period. Den generella dateringen av stensträngarna utgår då främst från de undersökningar som har gjorts i Halleby, Skärkinds sn och Fläret, Askeby sn i östra Östergötland (Lindquist 1968; Widgren 1983). Denna generella datering har dock ifrågasatts, senast av Maria Petersson. Petersson konstaterar att stensträngssystem inte utan vidare kan betraktas som ett fossilt landskap från äldre järnålder. Utifrån resultaten från undersökningar i Väderstad, västra Östergötland anser hon dels att stensträngar är svårdateerade; olika dateringsmetoder innehåller olika källkritiska problem som man måste ta hänsyn till. Dels verkar stensträngar som företeelse ha haft en lång livslängd; från den äldre järnåldern fram till medeltid och nyare historisk tid (Petersson 2006:187ff med ref); detta kan m a o även gälla för stensträngar på Vikbolandet.

Skärvestenshögar är ytterligare en fornlämningstyp som återfinns på Vikbolandet. Rent allmänt brukar de dateras till bronsåldern, d v s till perioden före järnålderns gravfält. Fyra dateringar från två av de socknar som ingår i undersökningsområdena stödjer denna tidsställning, dels ¹⁴C-prov från tre skärvestenshögar (RAÄ 76, 211, 230) i Östra Husby socken, dels ¹⁴C-prover och keramikfynd från en undersökt skärvestenshög (RAÄ 257) i Odenstomta, Kuddby socken.

Figur 3. Krumkniv från en urnegrav 27, RAÄ 122, Tåby kyrkby, Tåby socken. I urnegraven låg brända ben efter en äldre vuxen människa, troligen man. Kniven hade bevarat skaft av läder. Analys av lädret visade att det härrörde från får (Hörfors 2006:24; Fig. 19; Appendix 1).

Foto: ÖLM.

Samtliga gav dateringar till mellersta eller yngre bronsålder (Habbe 1994; Larsson 1995)

Det finns ett flertal fornborgar belägna på höjder inom de aktuella socknarna. Fornborgarna på Vikbolandet var under 1900-talets första hälft föremål för arkeologisk forskning. Flera av dem undersöktes; på Boberget i Östra Stenby socken påträffades förhållandevis kraftiga kulturlager med fynd av bl a djurben, sländtrissor, fragment av perforerade keramikkräml och en förkolnad kornmjölsbulle. En fibula av brons och en brädspelsbricka av ben kunde datera borgen till 400-600-talen e Kr, d v s folkvandringstid (Almgren 1906; Schnittger 1908). Förutom Boberget redovisar Schnittger påträffade kulturlager i åtta östliga fornborgar från Östergötland. Tre av dem ligger på Vikbolandet: Gullborg i Tingstad socken, Odensten i Östra Husby socken och Gårdsjö i Häradsammars socken. (Schnittger 1908).

Bobergets ålder ansluter väl till den gängse dateringen av fornborgar till folkvandringstid. De brukar även rent allmänt uppfattas som försvarsanläggningar i ofärdstider. Senare års nordisk forskning visar dock att både dateringar och funktion kan skifta (Olausson 1995). En tolkning av fornborgarna på Vikbolandet är att de ingår i ett försvarssystem i form av en signalkedja av borgar in mot Roxenbygden (Kaliff 1999 med ref.).

Som ovan konstaterats knyter Selinge samman de yngre järnåldersfälten med ortsnamnsdateringar. Ett stort antal gårds- och bynamn på Vikbolandet berättar om ett ursprung i yngre järnålder med namn som Kummelby, Smedby och Hageby. Även den möjligen

ännu äldre slutleden –stad förekommer ofta, såsom i Hollstad, Restad, Almstad, och Fristad.

I denna rapport är flera sockennamn med –stad som slutled aktuella. Sockennamnet Tingstad betyder helt enkelt tingsplatsen och syftar enligt Gösta Franzén på en förkristen samlingsplats och tingsplats i Lösings härad. På platsen för tinget byggdes även kyrkan. Förleden i socknen Styrstads namn härleds till ett hedersnamn Stydhil, med betydelsen ”stöd, stöttepelare”. Furingstad har ett gammalt personnamn som förled, Furing (Franzén 1982).

Bland övriga socknar som berörs av den aktuella undersökningen har tre –by som slutled. Förleden tå- till Tåby betyder fägata, betesmark intill en gård eller by. Slutleden –by i Kuddby och Östra

Stenby kommer dock inte från ordet by i betydelsen gårdsbebyggelse. Kuddby härrör från kut(a), ”knöl eller puckel” och syftar på höjden som sockenkyrkan ligger på. Östra Stenby ska översättas till stensbornas socken och har sitt namn efter fornborgen på Boberget nära kyrkan (Franzén 1982).

I diskussionen om funktionen hos Vikbolandets fornborgar ingår också frågan om hur ett försvarssystem har varit organiserat under sen järnålder och tidig medeltid. Här har frågeställningarna bl a gällt de så kallade husbyarna. Två husaby finns på Vikbolandet, dels Östra Husby i socknen med samma namn samt Husby i Styrstads socken. Det fornsvenska begreppet husaby har betecknat ett gods som varit trolig centralpunkt för ett förvaltningsområde, kopplat till kungamakten. Enligt Franzén ska Lösings härad ha hört under husabyn i Styrstad, medan det övriga Vikbolandet förvaltades under Östra Husby i Östkindis härad (Franzén 1991).

Husby som ligger i norra delen av Styrstads socken, finns omnämnt som husaby 1445. Öster om byn finns ett gravfält med bl a tre större gravhögar (RAÄ 45, Styrstad sn). Sockennamnet Östra Husby finns omnämnt första gången år 1278 som ”curiam nostram in husaby inter wica”, vilket kan översättas ungefär med ”vår gård Husaby på Vikbolandet”. Ofta lades den första kyrkan på mark som tillhörde husabyn och socknen kunde senare överta Husbynamnet. Under 1200-talet verkar husabyarna förlora sin betydelse. Husaby inter wica överläts genom donationer 1278 och 1320 av kronan till Linköpings domkyrka och enskilda ägare (Franzén 1984).

Tidigare arkeologiska undersökningar

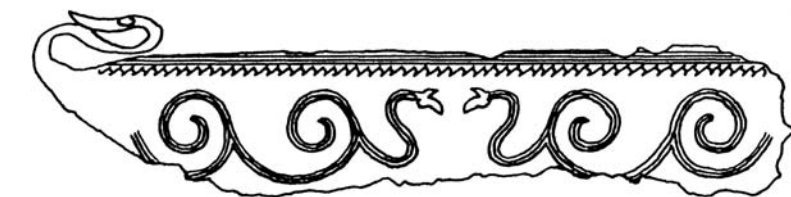
Till skillnad från de hårdare exploaterade centrala delarna av Östergötland, har förhållandevis få arkeologiska undersökningar utförts på Vikbolandet. Det tidiga intresset för fornborgarna har redan nämnts, liksom mindre undersökningar av skärvtenshögar.

Omfattande arkeologiska undersökningar utfördes dock under 1990-talet i Tåby kyrkby inför flera exploateringar, bl a en utbyggnad av Tåby skola samt schaktningar för VA och el. Vid undersökningarna framkom ett mycket stort antal anläggningar

samt ett rikt fyndmaterial. Bland dessa ingick ett gravfält med brandgravar från yngre bronsålder samt boplatslämningar från alla förhistoriska perioder från senneolitikum till vikingatid. Dessutom påträffades en husgrund från 1200-talet samt en järnframställningsplats daterad till 1400-tal (RAÄ 122, Tåby sn; Hörfors 2006).

Gravfältet från yngre bronsåldern innehöll ett 40-tal brandgravar. Benmaterialet från brandgravarna har analyserats osteolog Berit Sigvallius. Den osteologiska undersökningen kunde bestämma 29 individer; åtta av dem var barn eller ungdomar, 21 var vuxna individer av varierande åldrar. Två av de vuxna kunde bestämmas närmare till kvinnor och sex till män. 18 av gravarna innehöll djurben av olika slag; i de allra flesta fallen rör det sig om tama köttdjur. Får/get dominerar medan gris och nöt förekommer i två respektive tre fall. Även ett hundben samt en havsörnsκλο konstaterades. Olle Hörfors beskriver gravfältet som en central begravningsplats för ett par familjegrupper. Näringsfånget tycks ha varit baserat på fårskötsel och jordbruk, det senare med tanke på placeringen vid lätttränerad jord (Hörfors 2006).

Boplatslämningarna inom RAÄ 122 visade på en mycket lång kontinuitet från senneolitikum fram till vikingatid och medeltid. Ett 20-tal mer eller mindre

Figur 4. Rakkniv från en urnegrav 28a, RAÄ 122, Tåby kyrkby, Tåby socken, daterad till den yngre bronsåldern. I graven låg brända ben efter en ung vuxen människa, troligen en kvinna (Hörfors 2006:24f; Fig. 22. Appendix 1). Teckning och foto: ÖLM.

säkra huskonstruktioner kunde identifieras. Även möjliga stolphål efter hägnader och torkställningar dokumenterades (Hörfors 2006).

Ett antal sträckningsalternativ för en naturgasledning, delvis genom Vikbolandet har varit föremål för arkeologiska utredningar. Vid fältinventeringen registrerades totalt 81 objekt som kulturlämning, fornlämning eller möjlig fornlämning. Efter att sträckningarna ändrats samt efter sökschaktsgrävningar under utredningens andra etapp återstår totalt 16 objekt som kräver en arkeologisk förundersökning. Av dessa är åtta belägna inom socknar på Vikbolandet: två grav- och boplatslägen i Styrstad socken; ett område med möjliga stensträngar i Furingstad socken; tre boplatslägen och en stensträng i Konungsunds socken; ett grav- och boplatsläge inom socknarna Konungsund och Östra Stenby (Schönbeck, i manus).

Under senare år har också omfattande arbeten med omläggning av elkablar från luftledningar till jordkabel föranlett flera arkeologiska insatser (Feldt 2001:2002; 2003; Räf 2003a; 2003b, 2003c; 2003d; 2004a; 2004b; Stenvall 2004; Räf 2006). Generellt kan resultaten sammanfattas i att den främsta arkeologiska insatsen har gällt skydd av fornlämningar vid raserings av luftledningar.

Under 2006 har dock arkeologiska utredningar i samband med elkabelschaktningar resulterat i att förhistoriska gravar har påträffats. En grav framkom i form av en stenpackning inom RAÄ 281, Östra Stenby socken. Fornlämningen RAÄ 281 beskrivs som ett bort- eller överodlat gravfält (FMIS) och är belägen i åkermark, norr om fornborgen RAÄ 204 på Boberget. Även en härd påträffades vid samma tillfälle. Den ¹⁴C-daterades till 400 e Kr – 540 e Kr (2 sigma, Ua-32841; Nyberg muntligt).

Vid en utredning i Linneberga, Å socken inför

schaktning för elkabel intill RAÄ 85:1-2, påträffades en urnebrandgrop. (Svarvar 2006). Fornlämningen RAÄ 85:1-2 består av ett grav- och boplatsoområde. Åtta gravar på samma gravfält har tidigare varit föremål för en arkeologisk undersökning. En ¹⁴C-datering placerade en av gravarna till förromersk järnålder. (Hörfors 1994).

Keramiken från båda undersökningarna har genomgått en specialstudie av Ole Stilborg, Keramiska forskningslaboratoriet. En av anläggningarna i Olle Hörfors undersökning från 1994 beskrivs som en tvådelad nedgrävning, formad som en liggande åtta. I toppen av anläggningen påträffades fragment av vad som kan vara rester av gjutformar. Fragmenten, som tidigare har tolkats som järnutfällningar, har tydliga, släta avtryck efter ett eller flera objekt. Den åttaformade anläggningen stöder tolkningen att det kan röra sig om gjutformar; den har stora likheter med gjuterianläggningar från Helgö samt Skänninge Kriminalvårdsanstalt (RAÄ 35, Skänninge stad) (Stilborg 2006).

En dryg kilometer norr om gravfältet i Linneberga ligger Skambygravfältet (RAÄ 158, Kuddby sn) ett av Östergötlands tre gravfält med båtgravar. Båtgravfält från yngre järnåldern är annars främst kända från Mälardalskapen Uppland och Västmanland; de mest välkända gravfälten torde vara Vendel och Valsgärde som har frambragt både talrika och spektakulära fynd. Under de senaste åren har en arkeologisk undersökning av en av båtgravarna på Skambygravfältet ägt rum. Till skillnad från övriga nutida undersökningar som har föranletts av exploateringar, var det frågan om en forskningsgrävning. Undersökningen leddes av Martin Rundkvist och föregicks av en inventering med metalldetektor i gravfältets närmiljö. Sammanfattningsvis kan sägas att graven var täckt

Figur 5: I båtgraven på Skambygravfältet påträffades 23 spelbjäser av bärnsten. Graven är daterad till 800-talet e Kr. Foto Martin Rundkvist.

av en oval stensättning, med minst en större sten som ramlat ner i båtschaktet. Följaktligen har stenen ursprungligen varit rest. Själva graven innehöll spår av en ca fem meter lång båt. En kniv, ett skifferbryne, en glasflusspärå, spelbrickor av bärnsten samt delar av hästutrustning i form av dragkrok och broddar framkom också. Graven har daterats till 800-talet e Kr. Den resta stenen indikerar att den gravlagda var av manligt kön; spelbrickorna tyder på hög status. Enligt undersökarna beror den relativa fattigdomen på fynd, jämfört med Vendel och Valsgärde, inte på att invånarna i Skamby var fattiga. Vikbolandet är ett rikt jordbruksdistrikt med goda kommunikationer över havet. Snarare borde fyndfattigdomen bero på att Skambyborna valt att använda den prestigefulla symboliken med båtgravar på sitt eget, mycket medvetna sätt (Rundkvist & Williams 2006).

Under och kring båtens stensättning fanns ett mörkt kulturlager där en liten, dekorerad silvernål samt bitar av deglar av Helgötyp och delar av gjutformsdelar framkom. Lagret innehöll också bl a järnfragment, keramik, bränd lera, brända ben, horn, djurtänder och slagen kvarts (Rundkvist & Williams 2006). Lagrets datering är oklar: "Straigraphically, it post-dates sunken features of the 2nd century BC and pre-dates a boat burial of the 9th century AD" (Rundkvist & Williams 2006:3). Dateringarna till sen förromersk järnålder kommer från ¹⁴C-analyser av material dels från en grop, dels från en härd under kulturlagret. Ytterligare en grop gav en datering till äldre bronsålder (Rundkvist & Williams 2006). Vad gäller deglarna och gjutformarna i Skamby bör man notera närheten till Linneberga och fynden av möjliga gjutformsfragment därifrån. Sammantaget indikerar detta att gjutning har ägt rum på flera näraliggande platser i denna del av Vikbolandet under yngre järnålder.

Av direkt intresse för denna rapport är de undersökningar som UV-Öst utförde år 2006 på Oby gamla bytomt, RAÄ 411:1- 3, Östra Husby socken. Samma bytomt ingår som nr 11 i undersökningarna inför VA-ledningen. Förutom bytomten inbegriper fornlämningen även ett område med fossil åkermark (RAÄ 411:4). I fornminnesregistret beskrivs fornlämningen som en möjlig tomt efter Oby gamla by. Enligt Gösta Franzén skulle här ha legat en betydande by vid namn Ovy, som troligen avhystes redan på 1500-talet. Bytomten är svår att lokalisera och tre tänkbara lägen (RAÄ 411:1-3) har markerats på ekonomiska kartan. På alla lägena verkar marken bearbetad och delvis otydligt terrasserad. Bynamnet har levt kvar i närområdet genom benämningar som Obyängarna, Oby gata och Oby källa. På den ekonomiska kartan finns idag kvar namnet Obymarken, området väster om RAÄ 411:2. Inom RAÄ 411:2 iaktogs två husgrunder vid revideringsinventeringen år 1990. Vid undersökningen 2006 lades sökschakt söder om RAÄ

411:1; inget av arkeologiskt intresse framkom. Vid RAÄ 411:2 lades schakten i den nordvästra kanten av fornlämningen. Två stenpackningar påträffades. Stenpackningarna tolkades dels som husgrund som skadats av odling, dels som stenlagd väg/yta som tillhört en by-tomt eller gårdstomt (FMIS; Kraft 2007).

Syfte

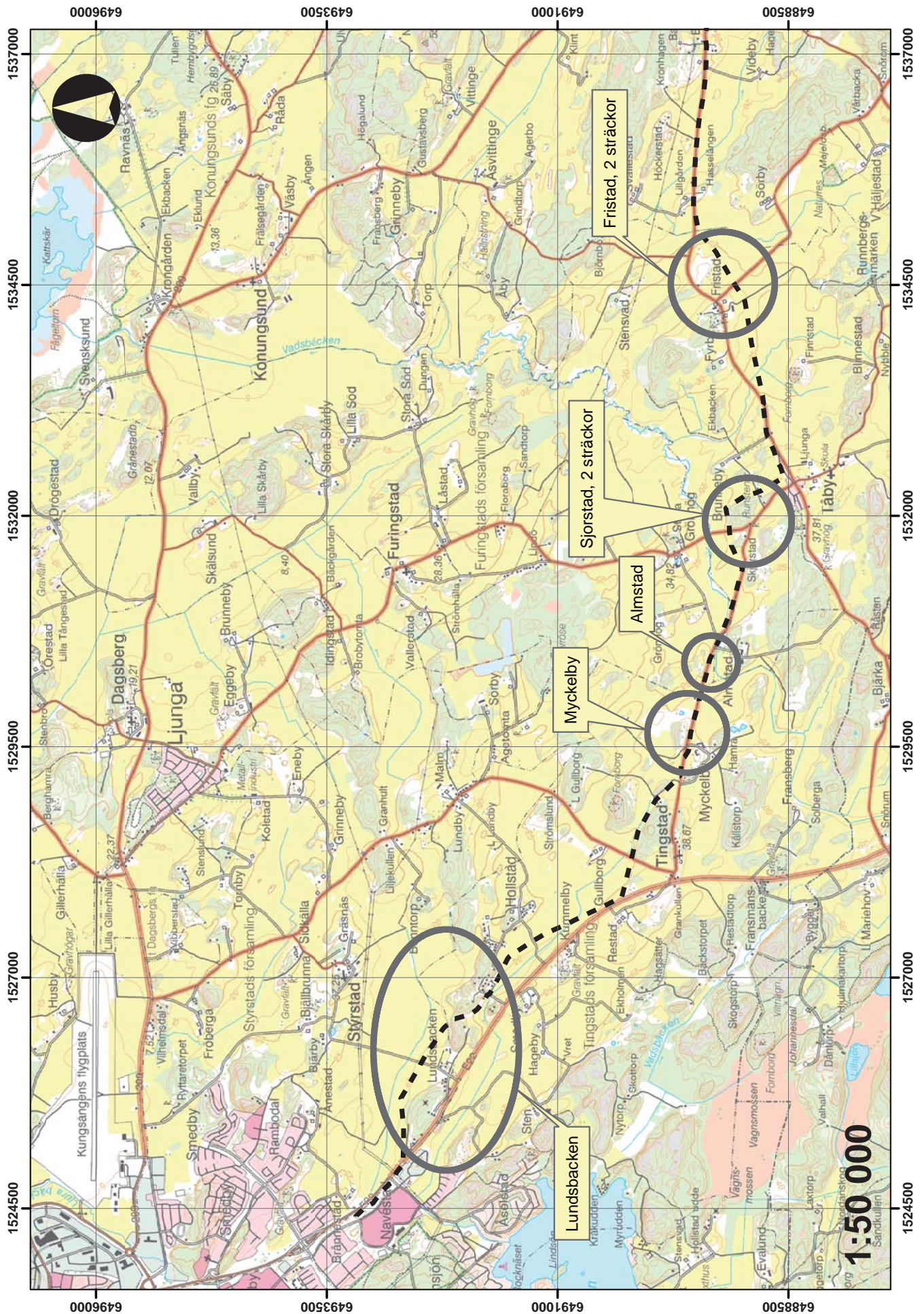
Landskapet sydöst om Norrköping, inklusive Vikbolandet är rikt på synliga, fasta fornlämningar. Det talar för att lämningar som inte är synliga ovan mark bör finnas i landskapet. Dock är kunskapen om fornlämningarna under markytan i stort sett obefintliga, främst beroende på att inga större exploateringar har skett i området. Således saknar vi exempelvis kännedom om boplatsernas lägen och struktur under järnålder och bronsålder, trots att gravar, stensträngar, skålgropar m m talar för att boplatserna har existerat.

Boplatserna kan ligga på en idag bebyggd plats, eller vara belägna i åkermark. Då byarna i området i många fall har sitt ursprung i förkristen tid bör det också vara möjligt att påträffa lämningar av vikingatida och medeltida bytomter.

Ett övergripande syfte med de antikvariska insatserna var således att genom arkeologiska metoder om möjligt fördjupa kunskapen om det förhistoriska och historiska kulturlandskapet i området. Som del i detta syfte ingick att lokalisera och datera lämningar från boplatser och/eller aktivitetsområden under markytan från olika tidsåldrar; inklusive medeltida bytomter.

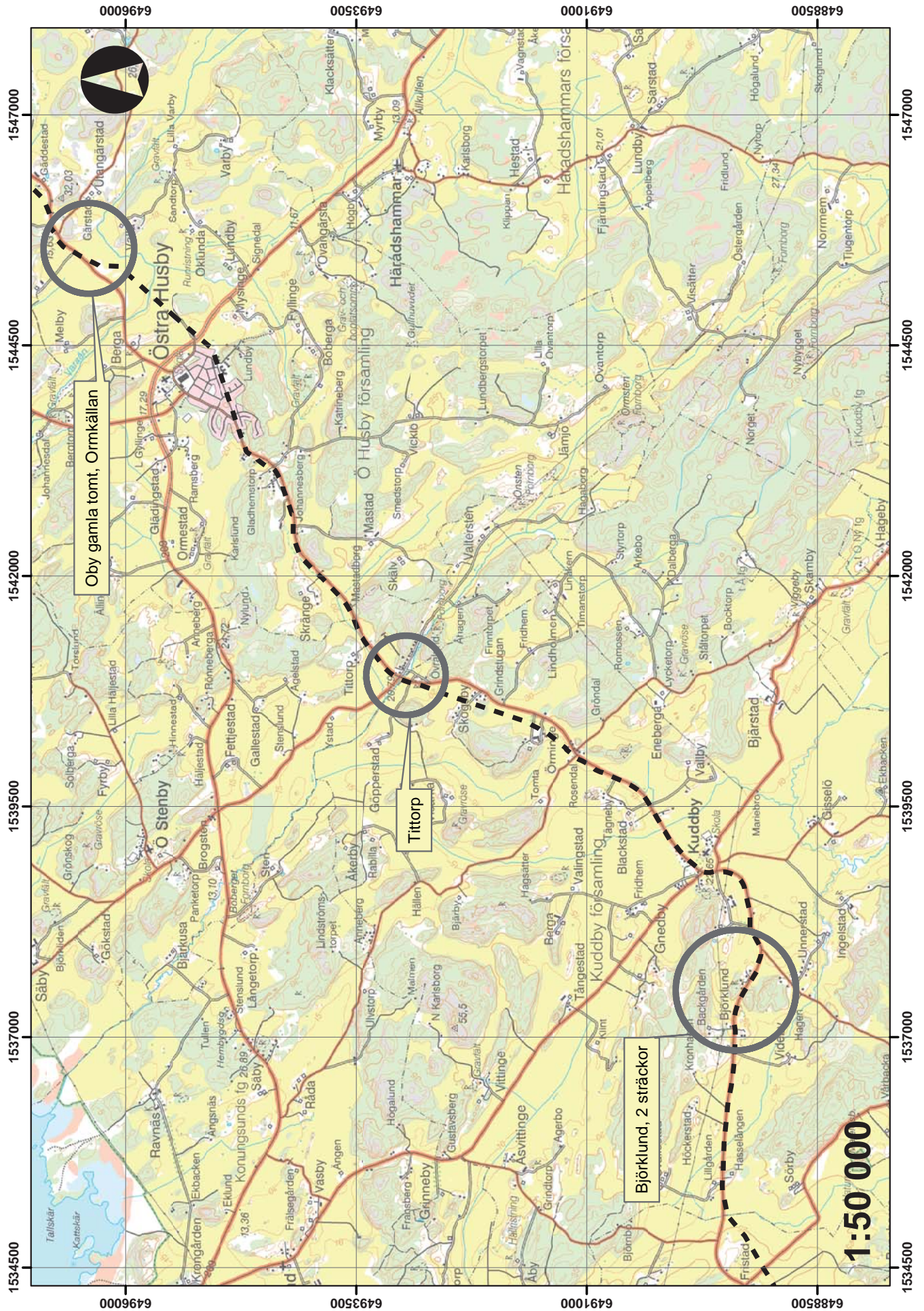
Förundersökningarna och utredningarna skulle också fastställa huruvida fast fornlämning eller fornlämningar ej synliga ovan mark kunde komma att direkt beröras av det planerade arbetet. För förundersökningarnas del gällde i så fall att söka fastställa fornlämningarnas karaktär, utbredning och potential för eventuell vidare undersökning. Förundersökningarna och utredningarna skulle även se på möjligheterna att justera exploateringen så att fornlämningen inte kom till skada.

Förundersökningens och utredningarnas resultat låg till grund för exploatörens planering samt länsstyrelsens fortsatta bedömningar i ärendet.

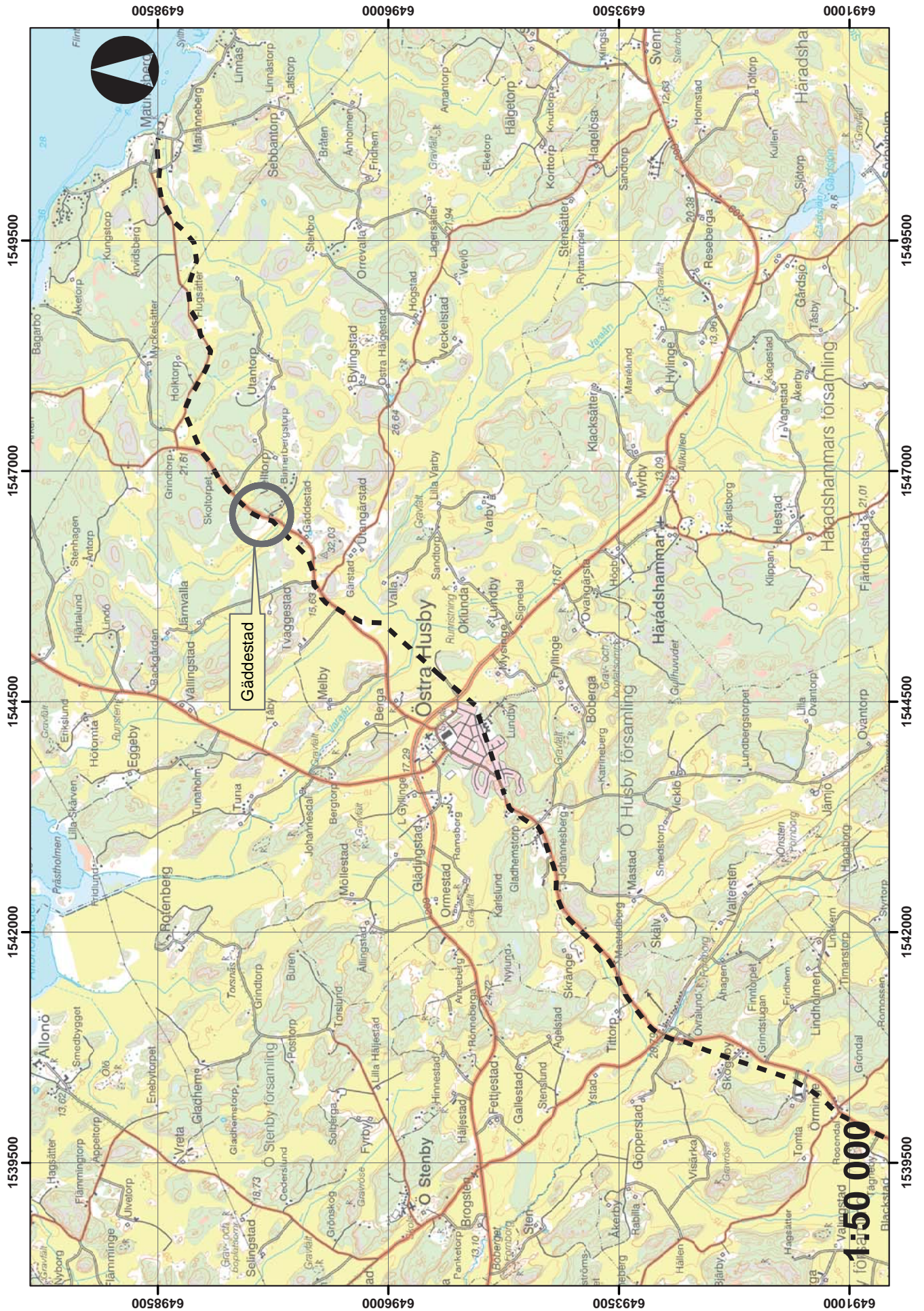

1:50 000

Figur 6. Översikt över utrednings- och förundersökningsområdena. Skala 1:50 000.

Figur 7. Översikt över utrednings- och förundersökningsområdena. Skala 1:50 000.

Figur. 8. Översikt över utrednings- och förundersökningsområdena. Skala 1:50 000.

Metod och dokumentation

Den arkeologiska utredningarna omfattade två etapper. I etapp 1 ingick kart-, litteratur- och arkivstudier samt besiktning i fält. Etapp 1 ledde till att 13 delsträckor ansågs kräva ytterligare antikvariska insatser.

De arkeologiska förundersökningarna respektive de arkeologiska utredningarna, etapp 2 genomfördes i form av sökschaktsgrävningar inom de 13 delsträckorna. Sökschakten togs upp med grävmaskin och mättes in med GPS och/eller dokumenterades på planritningar. Fasta fornlämningar som påträffades i sökschakten mättes också in med GPS samt dokumenterades skriftligt och på plan- och/eller profilirningar. Provtagning för ¹⁴C-analys utfördes i förekommande fall.

För att redan kända, registrerade fornlämningar inte skulle förstöras vid ledningsschaktningarna gavs anvisningar för lämpliga arbetsområden till ansvarig arbetsledare av antikvarie från Östergötlands Länsmuseum.

Arkeologisk utredning, etapp 1 Resultat

Under hösten 2003 utförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk utredning, etapp 1 inför ledningsarbetena. Det visade sig att ledningen var välplanerad ur fornlämningssynpunkt. Inga nya synliga fornlämningar påträffades. Dock visade utredningen på 13 delsträckor som utgjorde lämpliga lägen för fast fornlämning såsom boplatslägen samt gravar. På vissa platser riskerade även registrerade fornlämningar att beröras av arbetet. Östergötlands länsmuseum föreslog därför antikvariska åtgärder på dessa sträckor. De antikvariska insatserna bedömdes antingen innebära en arkeologisk förundersökning eller en arkeologisk utredning etapp 2.

Följande delsträckor föreslogs bli föremål för vidare antikvariska åtgärder (se även tabell 1):

1. Lundsbacken/Odensbacken, Tingstad socken – arkeologisk utredning etapp 2/förundersökning. Området är mycket fornlämningsrikt, med bl a gravfälten RAÄ 73 och 74 i Tingstad socken. VA-ledningen berörde både potentiella boplatss- och gravlägen. Den västra delen som gick norr om Ståltorpet och Nestorstorpet fram till höjdsträckningen upp mot Odenstugan borde bli föremål för en arkeologisk utredning etapp 2. Från höjden upp mot Odenstugan

vidare österut längs Odenbacken fram till Furulund borde en arkeologisk förundersökning utföras.

Från kulturhistorisk synpunkt noterades att den aktuella delsträckan till stora delar gick i en gammal järnvägsbank.

2. Myckelby, Tingstad socken – arkeologisk förundersökning. Norr om Myckelby drogs ledningen i ett fornlämningrikt område. Näraliggande fornlämningar är bl a gravfälten RAÄ 8 och 18 i Tingstad socken. Även en skålgropslokal, RAÄ 119 finns bland de näraliggande registrerade fornlämningarna. Gården Myckelby ligger inom en registrerad bytomt, RAÄ 171. Sammantaget talade fornlämningsbeståndet för att ledningsdragningen kunde beröra boplatss- och gravlämningar.

3. Almstad, Furingstad socken – arkeologisk utredning, etapp 2. Ledningen skulle här passera söder om gravfältet RAÄ 1 i Furingstad socken. Topografiskt gick ledningssträckan över ett lämpligt grav- och boplatssläge.

4. Skjorstad, Tåby socken – arkeologisk utredning, etapp 2. Skjorstad bytomt, RAÄ 82 i Tåby socken är belägen söder om ledningssträckan. Ledningen drogs genom potentiellt boplatssläge.

5. Tåby, Tåby socken – arkeologisk utredning, etapp 2. Ett flertal stensträngar, bl a RAÄ 109 i Tåby socken ligger söder om ledningssträckan. Potentiellt boplatssläge.

6. Fristad 1, Tåby socken – arkeologisk utredning, etapp 2. Ett gravfält, RAÄ 29 i Tåby socken ligger nära ledningssträckan. Potentiellt grav- och boplatssläge.

7. Fristad 2, Tåby socken – arkeologisk förundersökning. Stensträngar, RAÄ 30 i Tåby socken ligger norr om och tangerar ledningssträckan. Potentiellt boplatssläge.

8. Björklund 1, Kuddby socken – arkeologisk utredning, etapp 2. Ett gravfält, RAÄ 71 i Kuddby socken är beläget nära ledningssträckan. Potentiellt grav- och boplatssläge.

9. Björklund 2, Kuddby socken – arkeologisk utredning, etapp 2. Skålgropar, RAÄ 247 och möjligt, bortodlat gravfält, RAÄ 326 i Kuddby socken låg nära ledningssträckan. Potentiellt grav- och boplatssläge.

10. Tittorp, Kuddby socken och Östra Stenby socken – arkeologisk förundersökning. Ledningen drogs här invid gravfälten, RAÄ 52 i Kuddby socken och 34 i Östra Stenby socken.

11. Oby bytomt, Östra Husby socken – arkeologisk förundersökning. Ledningen drogs här intill Osby gamla tomt, RAÄ 411 i Östra Husby socken.

12. Ormkällan, Östra Husby socken – arkeologisk utredning, etapp 2. Ledningen drogs här intill en källa, RAÄ 392 i Östra Husby socken. Potentiellt boplatsläge.

13. Gäddestad; Östra Husby socken– arkeologisk utredning, etapp 2. Potentiellt grav- och boplatsläge.

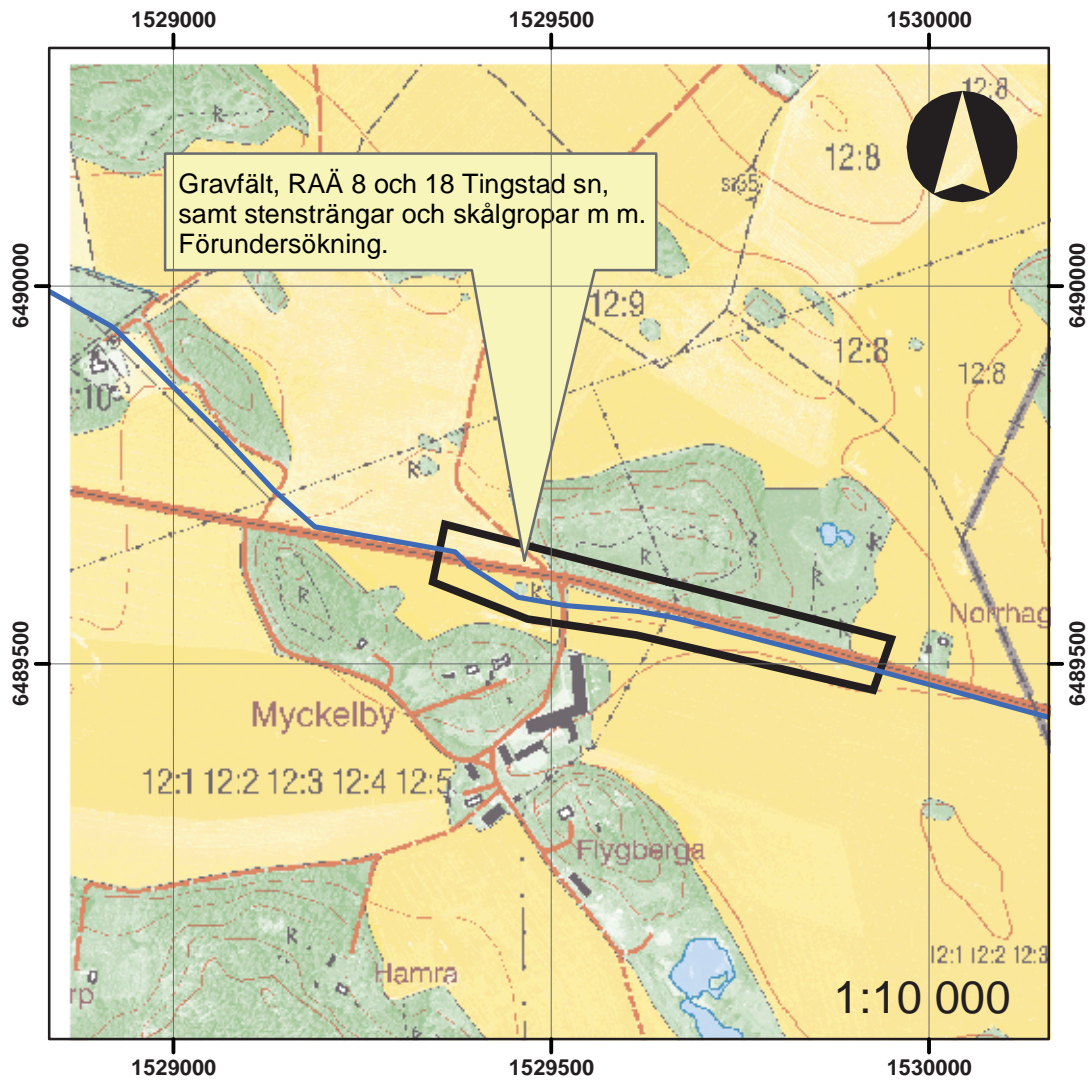
Figur 9. Större delen av VA-ledningen över Lundsbacken och Odensbacken schaktades ner i en gammal järnvägsbank. Från höjden upp mot Odenstugan vidare österut längs Odenbacken var den forna järnvägen nersprängd i berget. Foto Erika Räf, ÖLM.

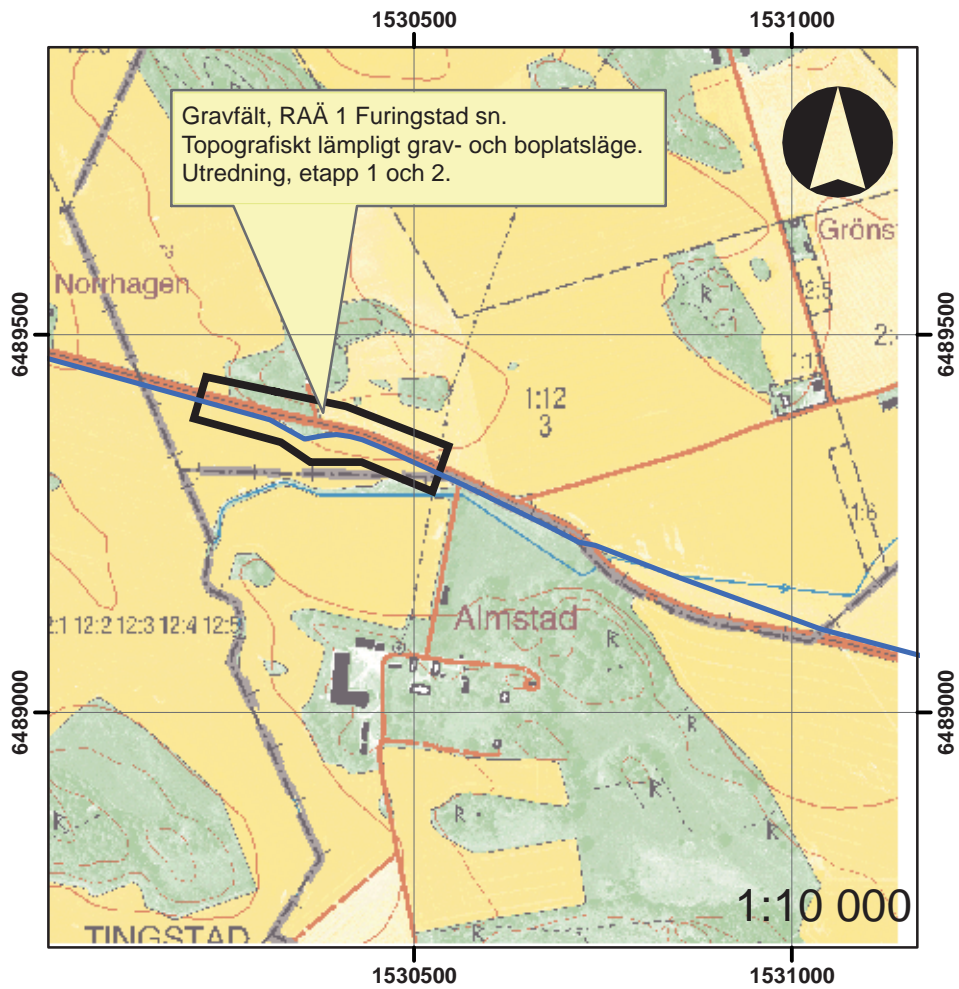
Figur 10. Den gamla järnvägsbanken vid Lundsbacken sedd från öster. Till vänster skimtar de igenlagda sökschakten. Här påträffades boplatslämningar som genom kolprov från härd ¹⁴C-daterades till år 0-230 e Kr (2 sigma, Ua-23451). Foto Erika Räf, ÖLM.

Delsträcka	Socken/RAÄ-nr	Typ	Antikvarisk bedömning	Åtgärd
1.Lundsbacken/Odensbacken	Tingstad sn		Boplatslägen, Gravlägen	Utredning etapp 2, Förundersökning
	73	Gravfält		
	74	Gravfält		
	75	Grav- och boplatsområde		
	76	Stensättning		
	78	Stensättning		
	138	Skärvstenshög		
	139	Skärvstenshög		
	144	Borttaget gravfält		
	Styrstad sn			
	27	Gravfält		
	28	Gravfält		
	103	Skålgropslokal		
	104	Skålgropslokal		
2. Myckelby	Tingstad sn			Förundersökning
	8	Gravfält		
	18	Gravfält		
	119	Skålgropslokal		
	171	Bytomt		
3. Almstad	Furingstad sn		Boplatsläge, Gravläge	Utredning etapp 2
	1	Gravfält		
4. Skjorstad	Täby sn		Boplatsläge	Utredning etapp 2
	82	Bytomt		
5. Täby	Täby sn		Boplatsläge	Utredning etapp 2
	12:1	Stensättning		
	12:2	Stensättning		
	13	Gravfält		
	14:1	Stensättning		
	14:2	Stensättning		
	109	Stensättningar		
6. Fristad 1	Täby sn		Boplatsläge, Gravläge	Utredning etapp 2
	29	Gravfält		
7. Fristad 2	Täby sn		Boplatsläge	Förundersökning
	30	Stensträngar		
	31	Gravfält		
	78:1	Skålgropslokal		
	78:2	Skålgropslokal		
	107	Kalkugn		
8. Björklund 1	Kuddby sn		Boplatsläge, Gravläge	Utredning etapp 2
	71	Gravfält		
9. Björklund	Kuddby sn		Boplatsläge, Gravläge	Utredning etapp 2
	247	Skålgropslokal		
	326	Bortodlat (?) gravfält		
10. Tittorp	Kuddby sn			Förundersökning
	52	Gravfält		
	Östra Stenby sn			
	34	Gravfält		
	289	Uppgift om borttagna stensättningar		
11. Oby bytomt	Östra Husby sn			Förundersökning
	411	Bytomt		
12. Ormkällan	Östra Husby sn		Boplatsläge	Utredning etapp 2
	106	Stensättning		
	392	Källa med tradition		
	432	Fyndplats för bryne		
13. Gäddestad	Östra Husby sn	---	Boplatsläge, Gravläge	Utredning etapp 2

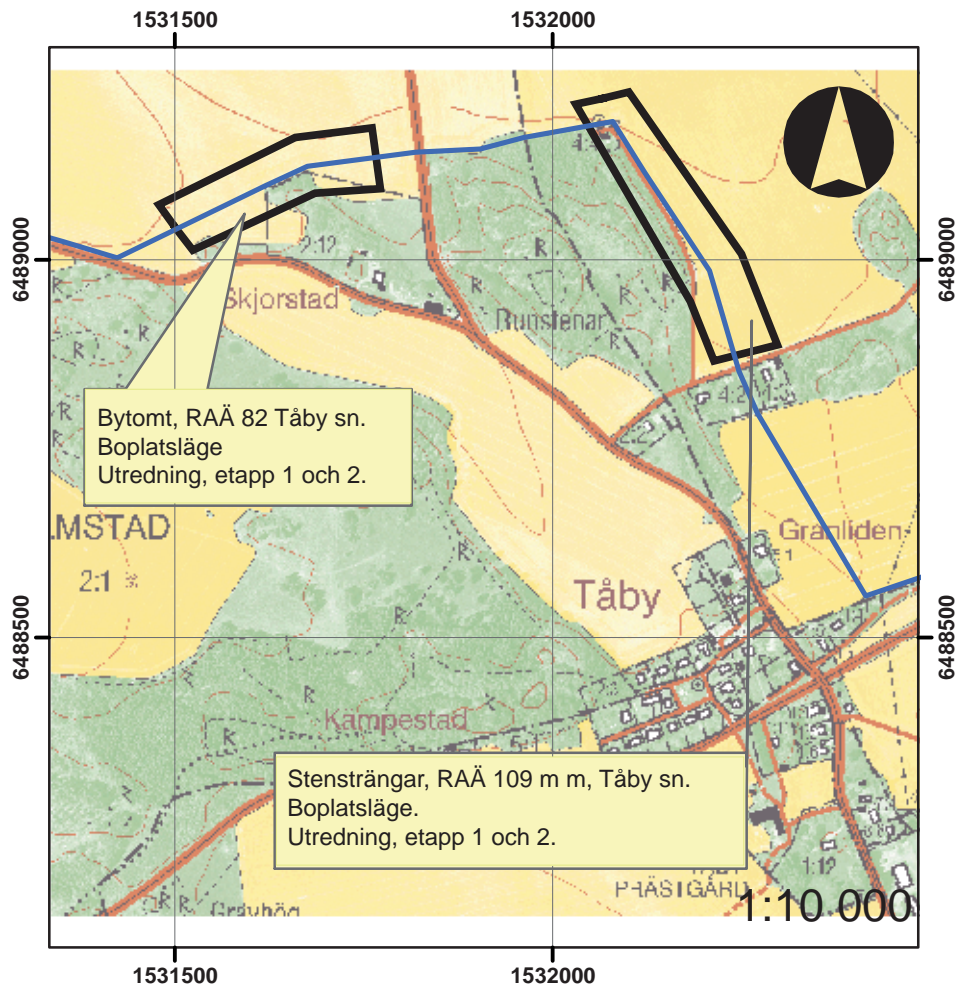
Tabell 1. Resultat från utredningens etapp 1.

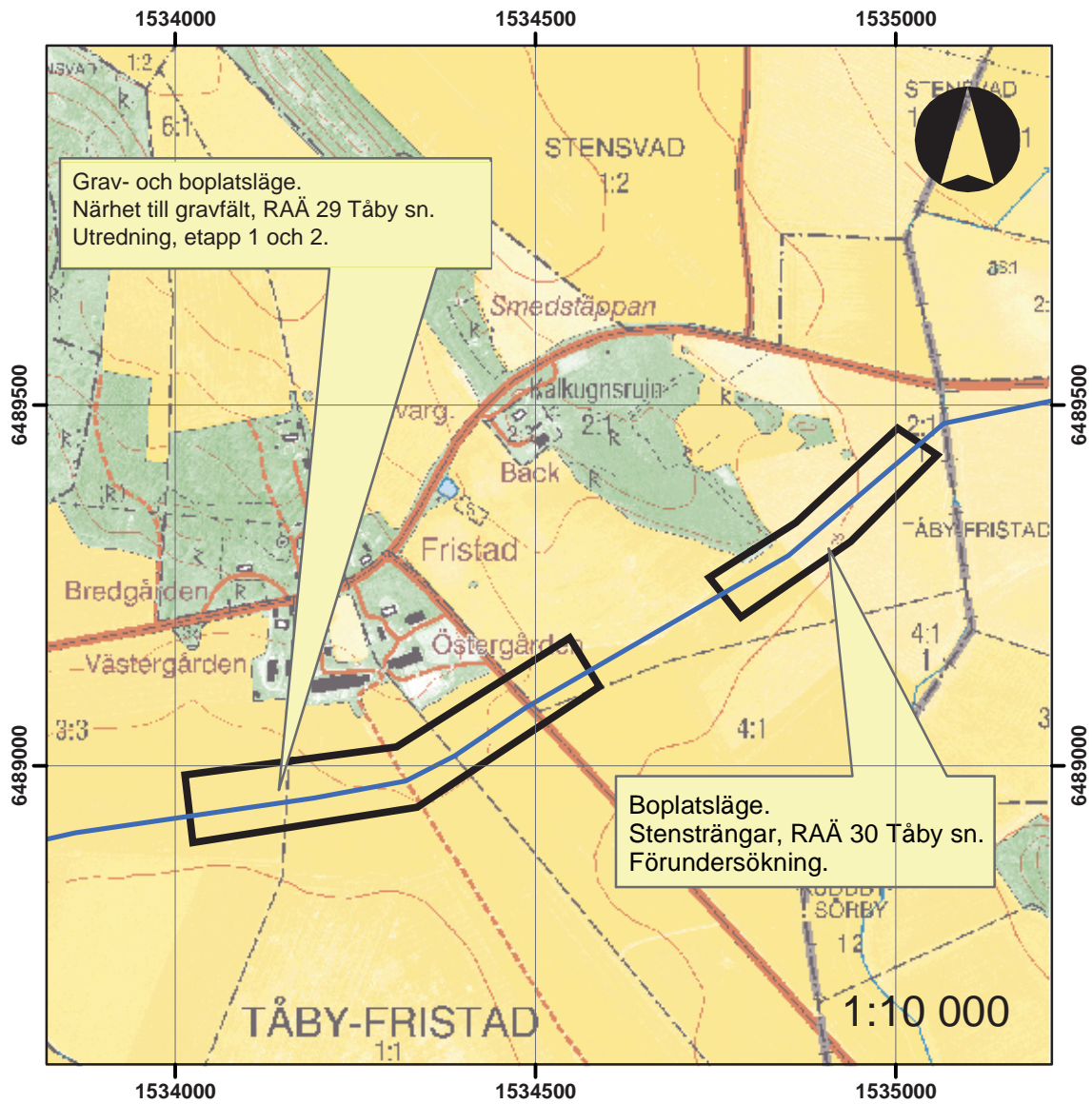
Figur 12. Område 2. Myckelby, Tingstad socken – arkeologisk förundersökning.

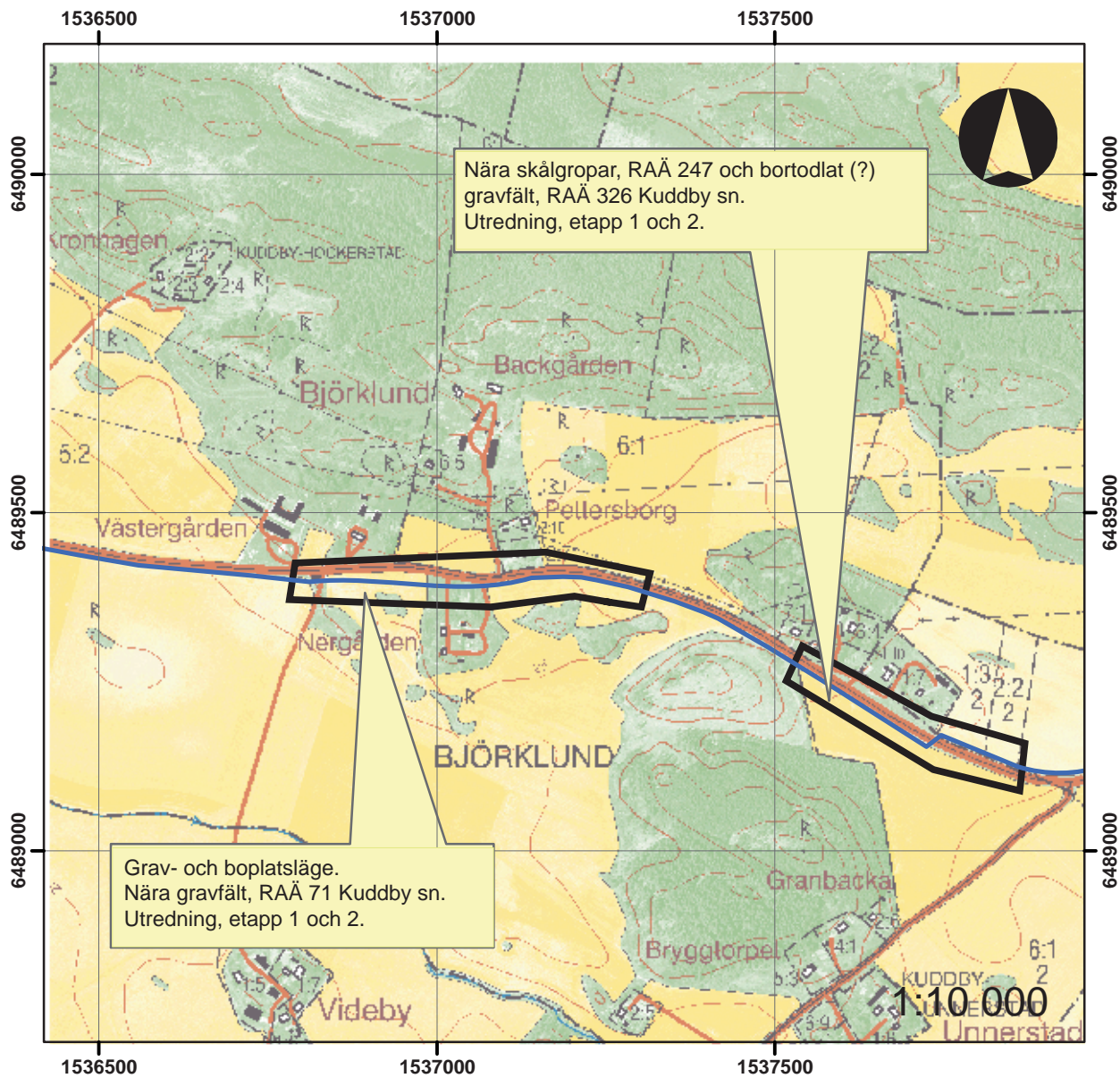
Figur 13. Område 3. Almstad, Furingstad socken – arkeologisk utredning, etapp 1 och 2.

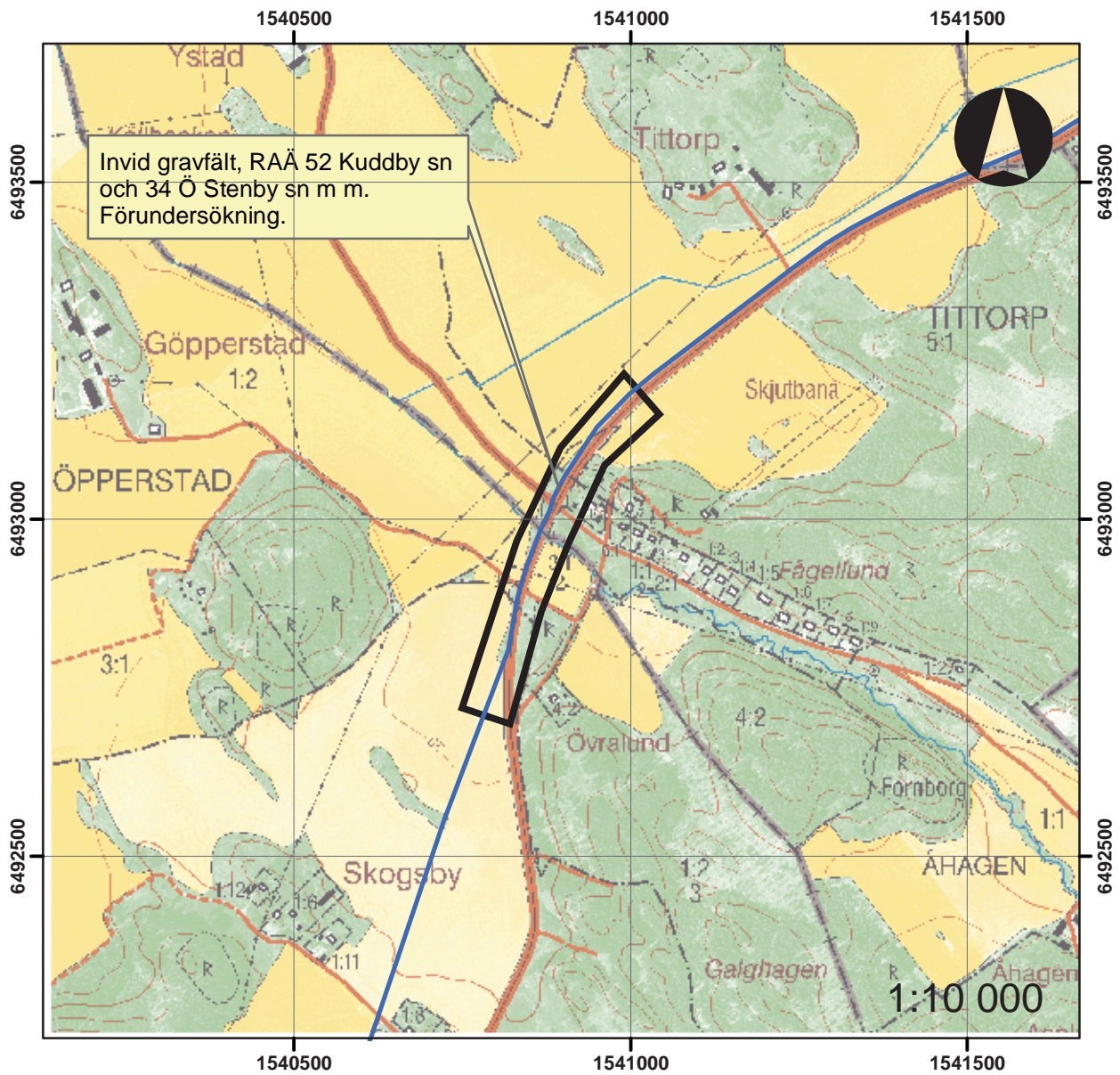
Figur 14. Område 4 och 5. Skjorstad och Tåby, Tåby socken - arkeologisk utredning, etapp 1 och 2.

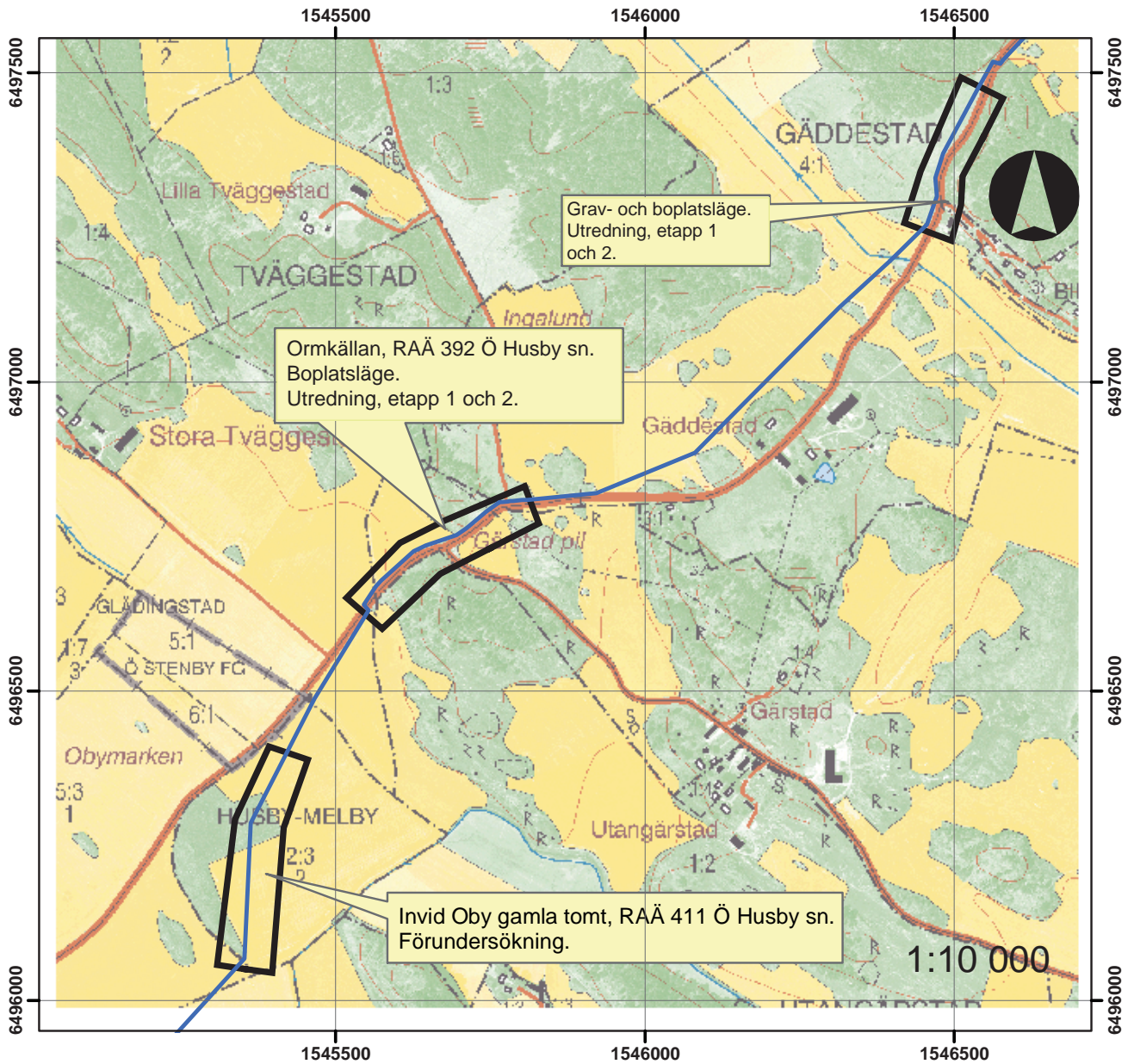
Figur 15. Område 6 och 7. Fristad 1, Tåby socken - arkeologisk utredning, etapp 1 och 2; Fristad 2, Tåby socken – arkeologisk förundersökning.

Figur 16. Område 8 och 9. Björklund 1 och Björklund 2, Kuddby socken - arkeologisk utredning, etapp 1 och 2.

Figur 17. Område 10. Tittorp, Kuddby socken och Östra Stenby socken - arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll.

Figur 18. Område 11, 12 och 13. Oby bytomt, Östra Husby - arkeologisk förundersökning; Ormkällan och Gäddestad, Östra Husby socken – arkeologisk utredning, etapp 1 och 2.

Arkeologisk utredning, etapp 2 och arkeologisk förundersökning

De arkeologiska utredningarna etapp 2 samt förundersökningarna utfördes till största delen under hösten 2004. Förundersökningen av delsträcka 10, Tittorp skedde som antikvarisk kontroll vid ledningsarbetet under hösten 2005. Då hagmarken vid delsträcka 13, Gäddestad inte var tillgänglig under 2004 utfördes även denna utredning under hösten 2005, i samband med ledningsarbetena.

Resultat

1. Lundsbacken/Odensbacken. arkeologisk utredning etapp 2/förundersökning. Den västra delen av sträckningen, som gick norr om Ståltorpet och Nestorstorpet fram till höjdsträckningen upp mot Odenstugan var föremål för en arkeologisk utredning etapp 2. Från höjden upp mot Odenstugan vidare österut längs Odensbacken fram till Furulund utfördes en arkeologisk förundersökning.

Resultat och åtgärd: Boplatsslämningar i form av stolphål och härdar påträffades längs en cirka 100 m lång sträcka intill åkerholme i åkermark (Lundsbacken 4:3) omedelbart söder om övergiven järnvägsbank. Kolprov från härd (A2) ¹⁴C-daterades till år 0-230 e Kr (2 sigma, Ua-23451), d v s romersk järnålder (se även fig 19-20).

I övrigt påträffades inget av arkeologiskt intresse vid utredningen/förundersökningen vid Lundsbacken/Odensbacken.

Då VA-ledningen drogs i den gamla järnvägsbanken måste största försiktighet iakttas i området vid schaktning och upplägg av jordmassor. För att undvika att fornlämningar förstördes besiktigades platsen av arkeologiskt personal tillsammans med ansvarig arbetsledare i god tid före exploaterings början. Ett lämpligt område för schaktningsarbetena markerades.

2. Myckelby – arkeologisk förundersökning

Norr om Myckelby skulle ledningen dras i ett fornlämningrikt område. Näralliggande fornlämningar är bl a gravfälten RAÄ 8 och 18 i Tingstad socken. Området blev föremål för en arkeologisk förundersökning.

Resultat och åtgärd: Inget av arkeologiskt intresse påträffades i de sökschakt som togs upp vid förundersökningen. Dock drogs VA-ledningen omedelbart intill en skålgropslokal (RAÄ 119) på åkerholme. För att inte skada fornlämningen besiktigades platsen av arkeologiskt personal tillsammans med ansvarig arbetsledare i god tid före exploaterings början. Ett lämpligt område för schaktningsarbetena markerades.

3. Almstad – arkeologisk utredning, etapp 2.

Ledningen passerade här söder om gravfältet RAÄ 1 i Furingstad socken.

Resultat: Inget av arkeologiskt intresse påträffades vid utredningen. Ur arkeologisk synpunkt ansågs det heller inte nödvändigt att markera något område för schaktningsarbetena.

4. Skjorstad – arkeologisk utredning, etapp 2.

En bytomt, RAÄ 82 i Tåby socken är belägen söder om ledningssträckan.

Resultat: Inget av arkeologiskt intresse påträffades vid utredningen. Ur arkeologisk synpunkt ansågs det heller inte nödvändigt att markera något område för schaktningsarbetena.

5. Tåby – arkeologisk utredning, etapp 2.

Ett flertal stensträngar, bl a RAÄ 109, Tåby socken ligger söder om ledningssträckan.

Resultat: Inget av arkeologiskt intresse påträffades vid utredningen. Ur arkeologisk synpunkt ansågs det heller inte nödvändigt att markera något område för schaktningsarbetena.

6. Fristad 1 – arkeologisk utredning, etapp 2.

Ett gravfält, RAÄ 29, Tåby socken ligger nära ledningssträckan. Potentiellt grav- och boplatsläge

Resultat och åtgärd: Boplatsslämningar i form av stolphål och härdar, samt keramik påträffades vid utredningen. Ett kolprov från härd (A7) ¹⁴C-daterades till år 0-220 e Kr (2 sigma, Ua-23452), d v s romersk järnålder. Även ett hårt packat svartgrått lager med enstaka skärvsten påträffades i schakt 1-6.

För att undvika att skada fornlämningen flyttades ledningssträckningen ca 75 m åt söder. En arkeologisk utredning av den nya ledningssträckningen utfördes i oktober 2004. Vid denna utredning påträffades en härd i schakt 3. I övrigt framkom inget av arkeologiskt intresse (se även fig 21-24)

7. Fristad 2 – arkeologisk förundersökning.

Stensträngar, RAÄ 30, Tåby socken ligger norr om och tangerar ledningssträckan.

Resultat: Inget av arkeologiskt intresse påträffades vid förundersökningen. Ur arkeologisk synpunkt ansågs det heller inte nödvändigt att markera något område för schaktningsarbetena.

8. Björklund 1 – arkeologisk utredning, etapp 2.

Ett gravfält, RAÄ 71 i Kuddby socken är beläget nära ledningssträckan.

Resultat: Inget av arkeologiskt intresse påträffades vid utredningen. Ur arkeologisk synpunkt ansågs det heller inte nödvändigt att markera något område för schaktningsarbetena.

9. Björklund 2 – arkeologisk utredning, etapp 2.

Skålgropar, RAÄ 247 och möjligt, bortodlat gravfält, RAÄ 326 i Kuddby socken ligger nära ledningssträckan.

Resultat: Inget av arkeologiskt intresse påträffades vid utredningen. Ur arkeologisk synpunkt ansågs det heller inte nödvändigt att markera något område för schaktningsarbetena.

10. Tittorp – arkeologisk förundersökning.

Ledningen drogs här invid gravfälten, RAÄ 52 i Kuddby socken och 34 i Östra Stenby socken. En arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll utfördes i samband med schaktningen för VA-ledningen i september 2005.

Resultat: Inget av arkeologiskt intresse påträffades.

11. Oby bytomt – arkeologisk förundersökning.

Ledningen skulle här dras omedelbart intill Osby gamla tomt, RAÄ 411:2 i Östra Husby socken.

Resultat och åtgärd: Boplatslämningar i form av stolphål och härdar påträffades vid förundersökningen. Kolprov från härd (A9) gav ¹⁴C-dateringen 600-770 e Kr (2 sigma, Ua-23450), d v s vendeltid.

Lämningar från byns yngre faser framkom vid Riksantikvarieämbetets förundersökning 2006 av den västligaste delen av RAÄ 411:2. Dessa, som bestod av en husgrund och en stenpackning var belägna i undersökningsschakt ca 100 m väster om boplatslämningarna från vendeltid. Sammantalet visar undersökningarna på att den medeltida byn Osby äldsta skede kan förläggas till yngre järnålder och att det finns en kontinuitet för boplatsen/byläget från yngre järnålder fram till 1500-talet, då byn upphör (Fig. 25-30; Kraft 2007).

För att undvika att skada fornlämningen flyttades ledningssträckningen ca 150 m åt öster. Den nya ledningssträckningen bedömdes inte beröra några fornlämningar.

12. Ormkällan – arkeologisk utredning, etapp 2.

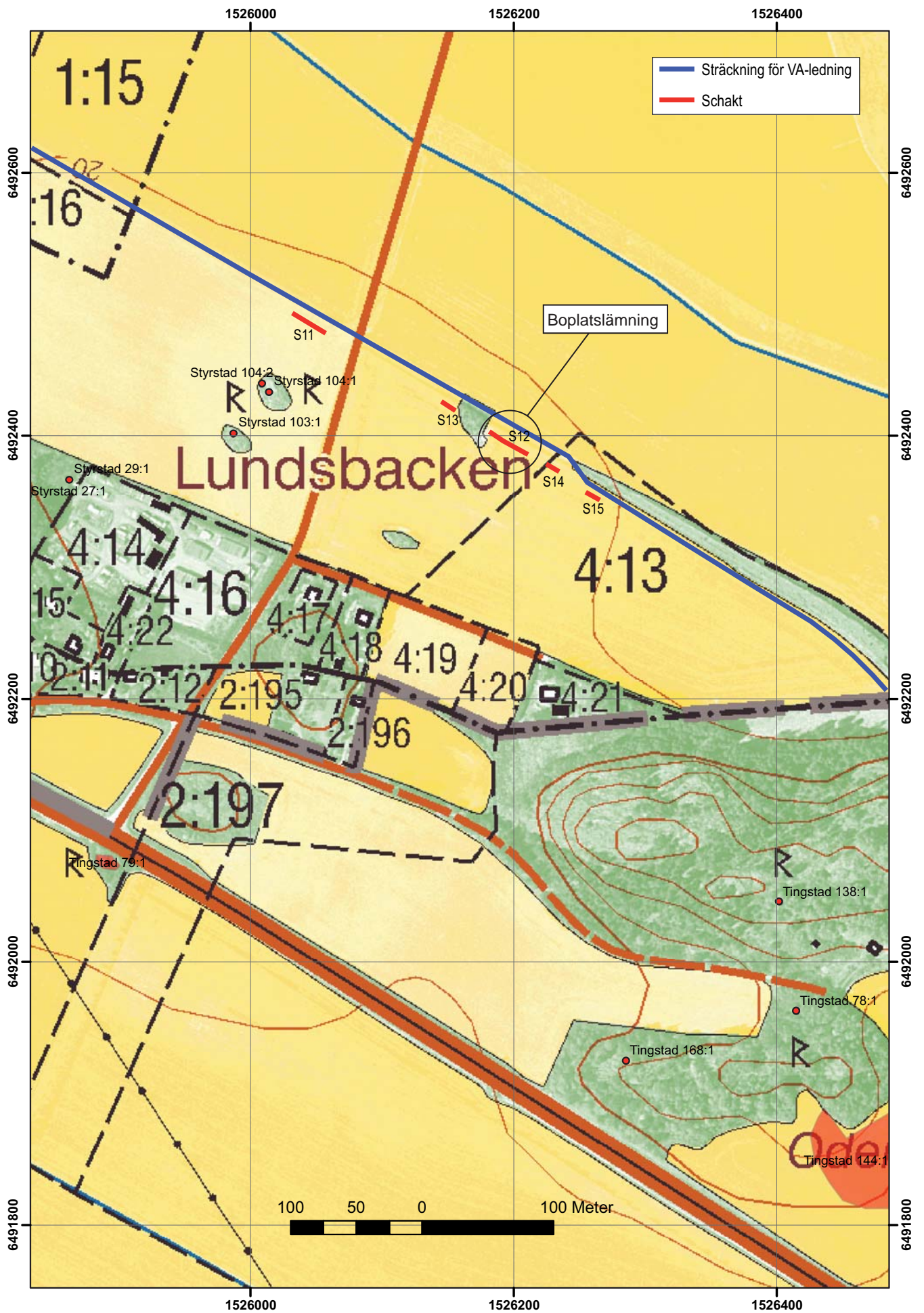
Ledningen drogs här intill Ormkällan, RAÄ 392, Östra Husby socken.

Resultat: Inget av arkeologiskt intresse påträffades vid utredningen. Ur arkeologisk synpunkt ansågs det heller inte nödvändigt att markera något område för schaktningsarbetena.

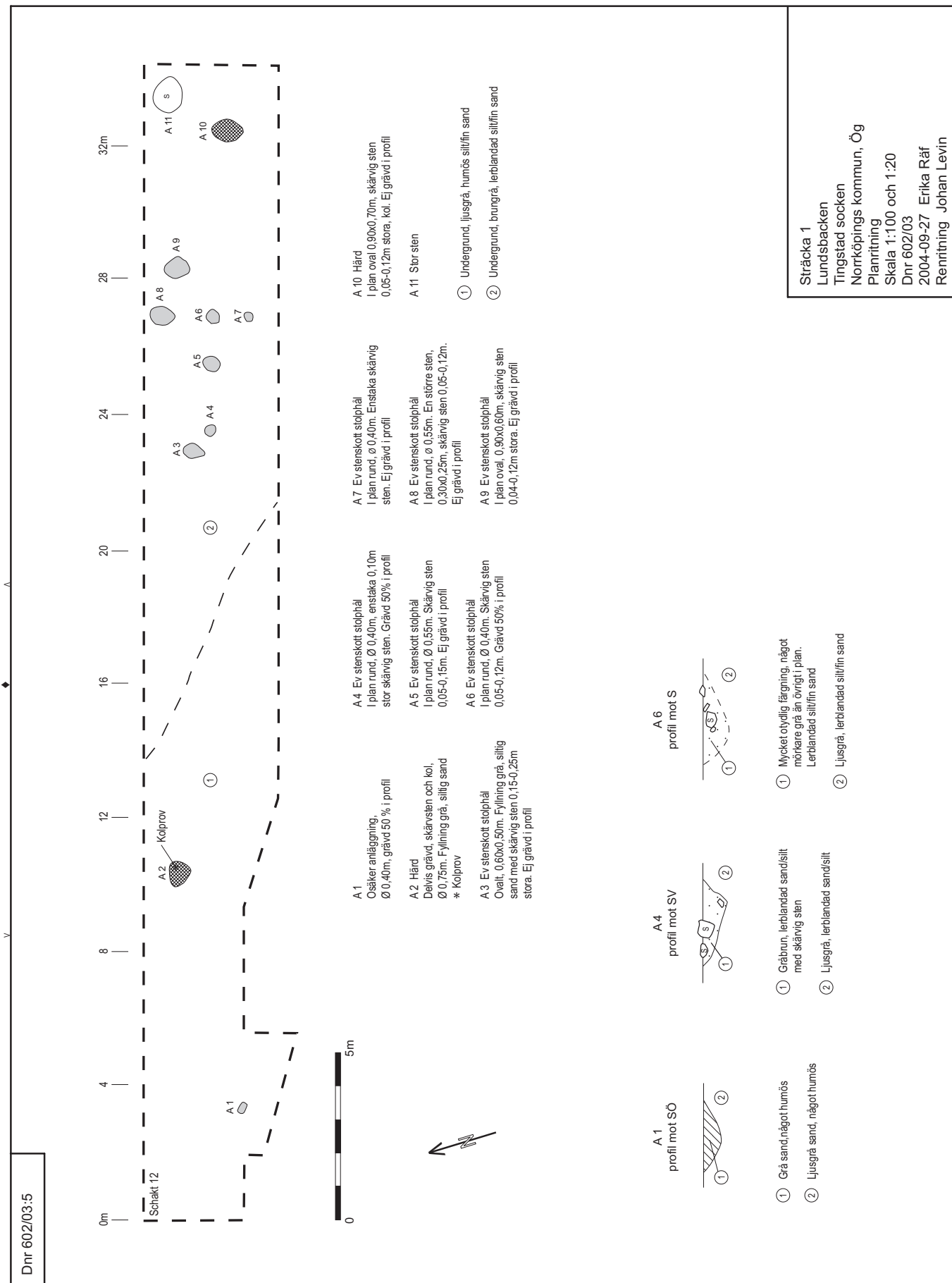
13. Gäddestad – arkeologisk utredning, etapp 2.

Potentiellt grav- och boplatsläge.

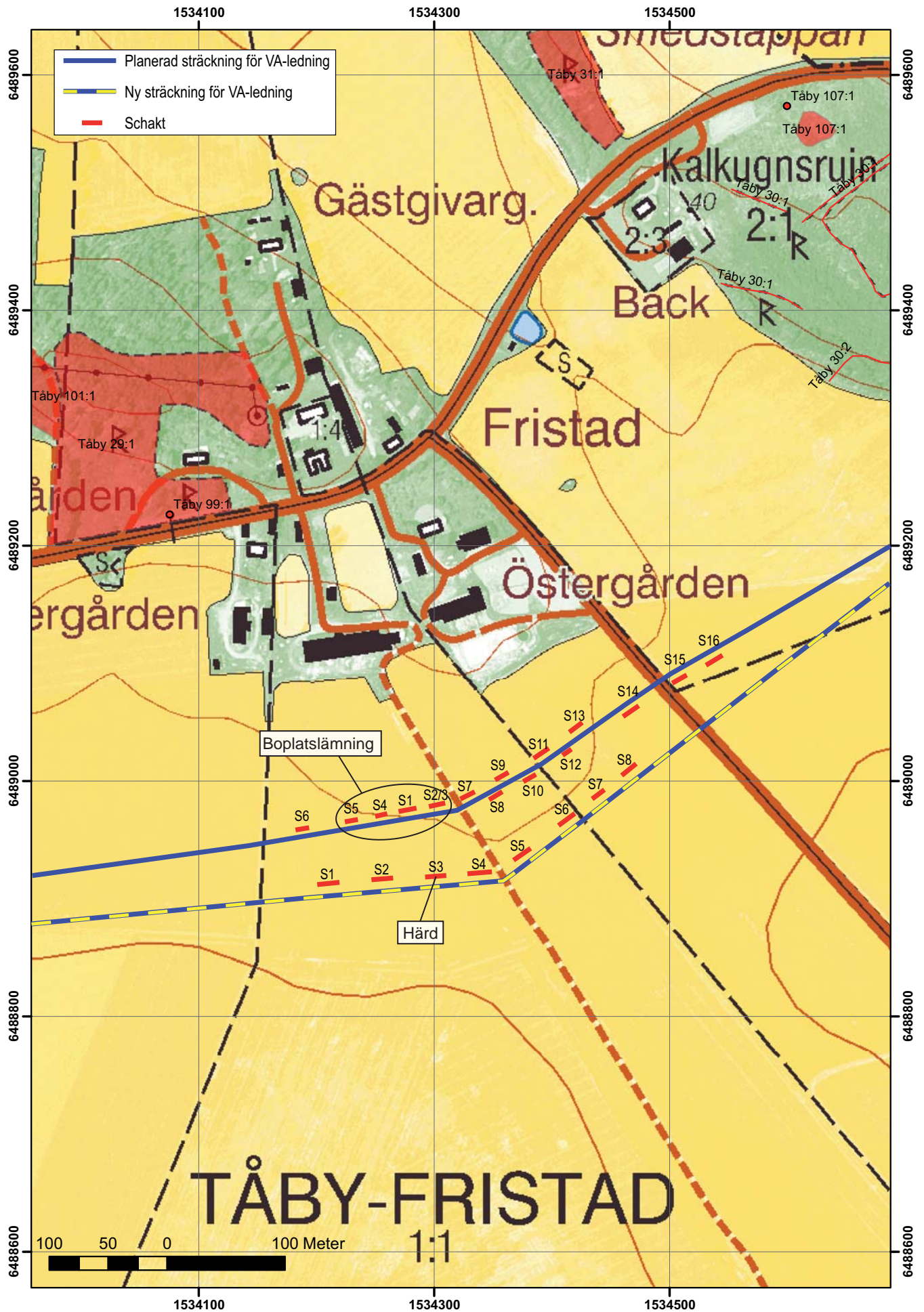
Resultat: Inget av arkeologiskt intresse påträffades. Ur arkeologisk synpunkt ansågs det heller inte nödvändigt att markera något område för schaktningsarbetena.

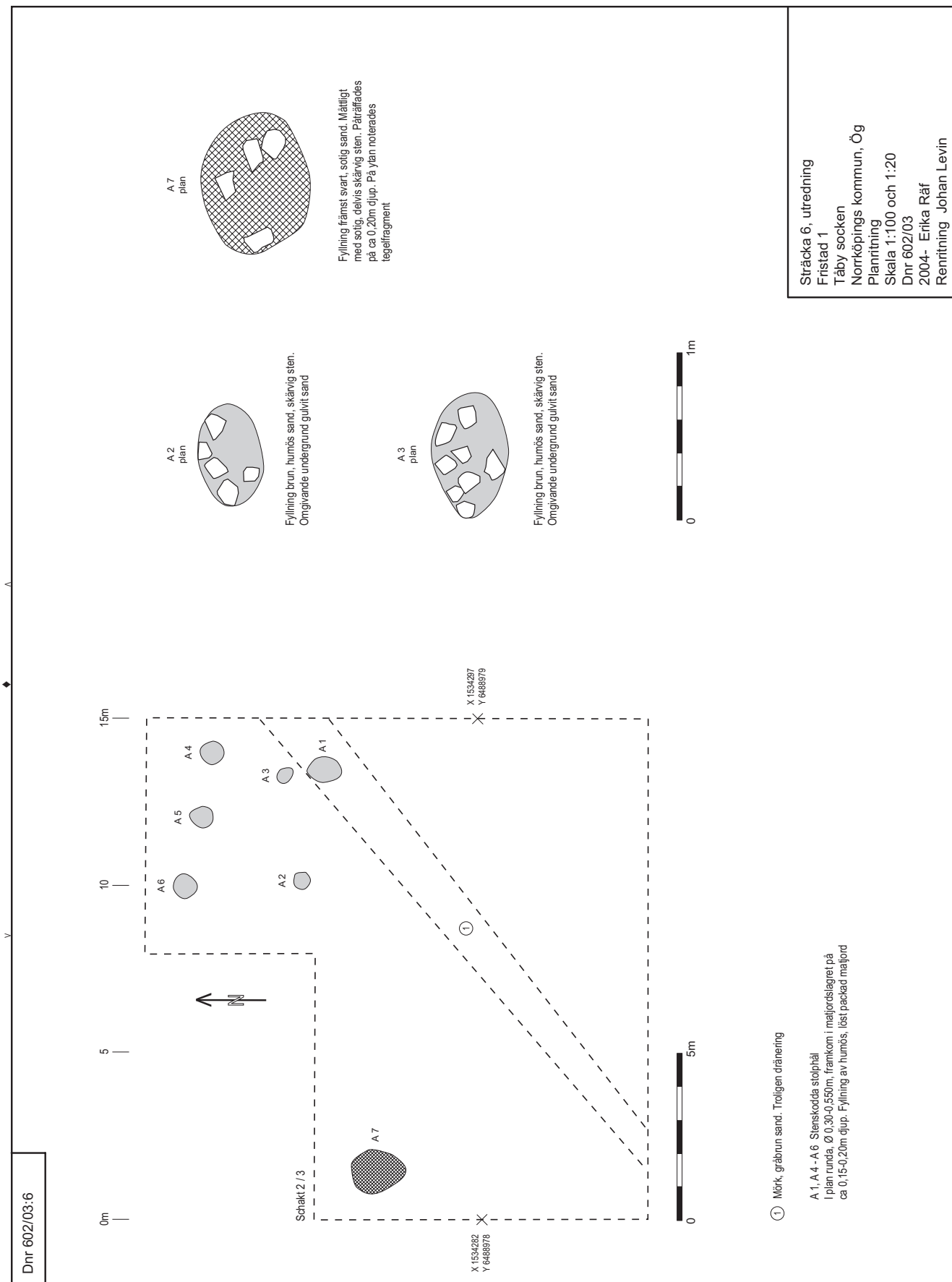
Figur 19. Utsnitt ur schaktplan för sträcka 1, Lundsbacken där fornlämningar framkom.

Figur 20. Sträcka 1, Schakt 12 med anläggningar.

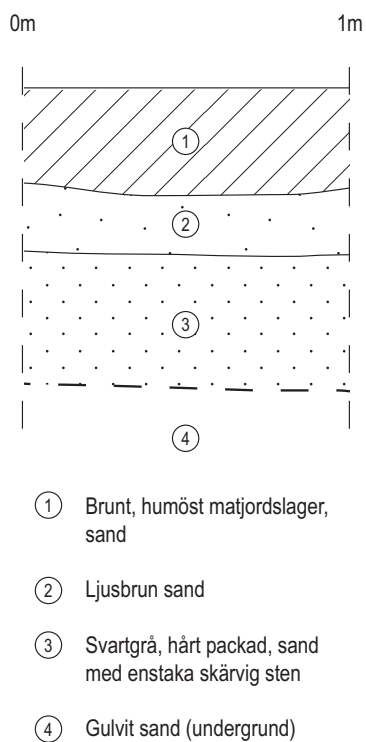

Figur 21. Utsnitt ur schaktplan för sträcka 6, med planerad respektive ny sträckning för VA-ledningen.

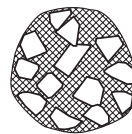
Figur 22. Sträcka 6. Utredning av ursprunglig sträckning. Schakt 2/3 med anläggningar.

Schakt 1, profilutsnitt

Figur 23. Sträcka 6. Utredning av planerad sträckning. Profilutsnitt från schakt 1.

Schakt 3, A1

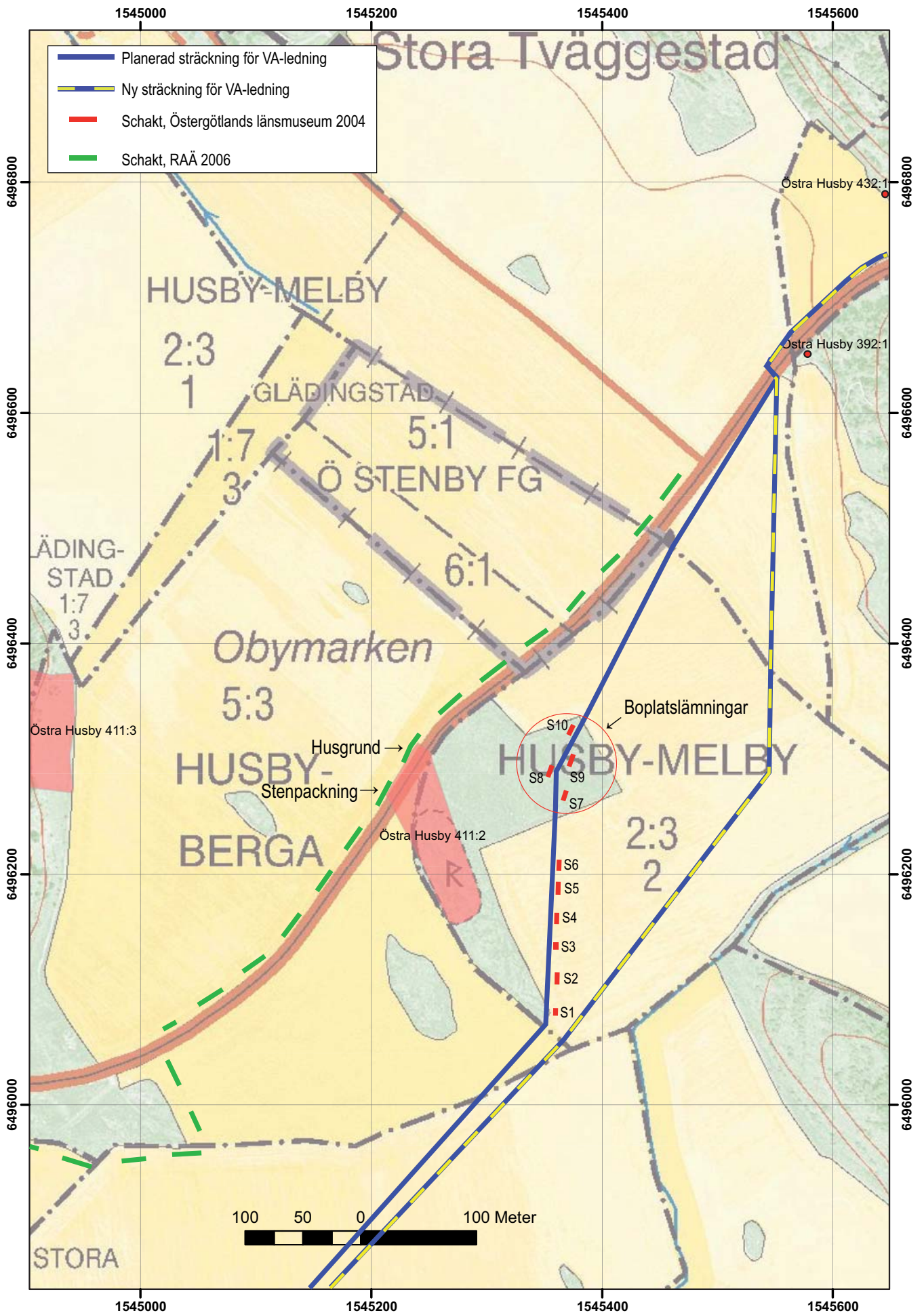

I plan lera med inslag av sot/kol.
Rikligt med skärviga stenar. Fyllning
av lera med inslag av sot och kol,
och enstaka bränd lera.

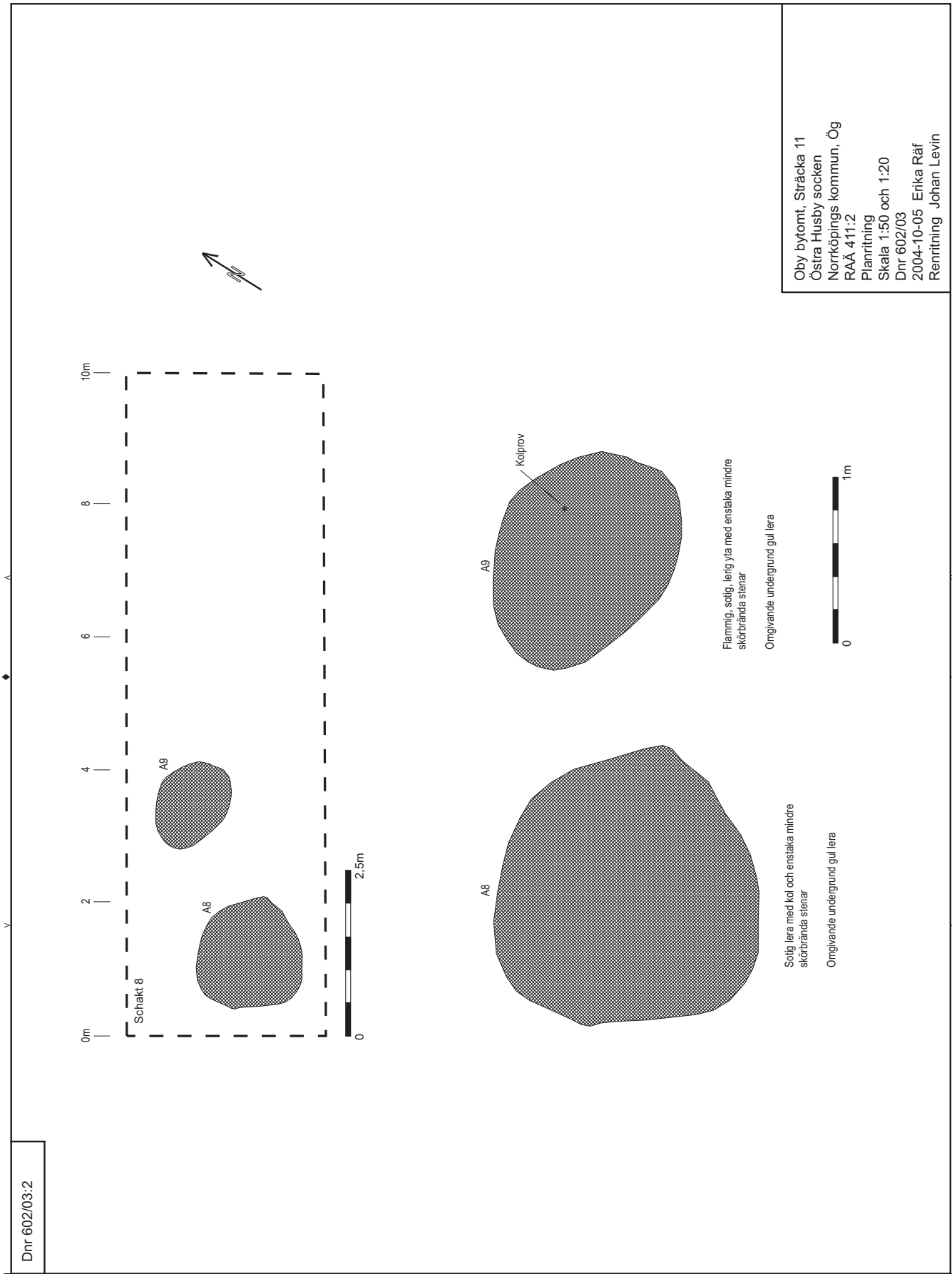
X 6488899
Y 1534214

Figur 24. Sträcka 6. Utredning av ny sträckning. A1, härd påträffad i schakt 3.

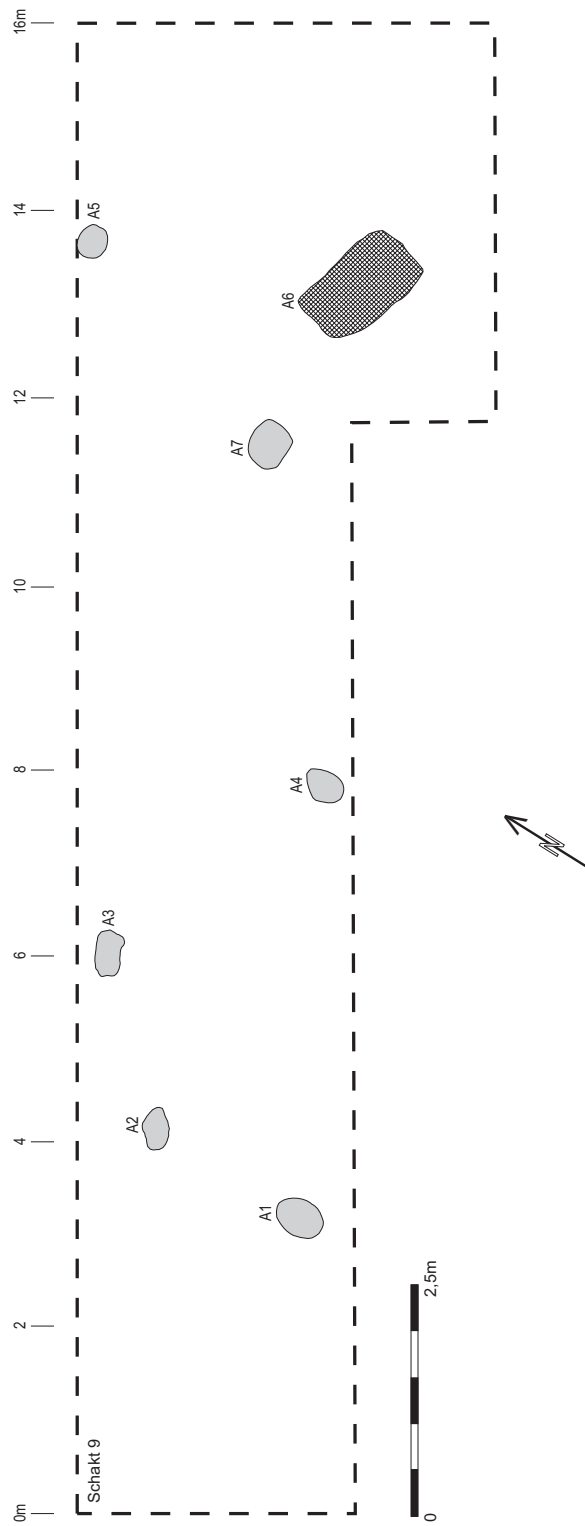

Figur 25. Utsnitt ur schaktplan för Sträcka 11, med planerad respektive ny sträckning för VA-ledningen. I schaktplanen är även Riksantikvarieämbetets undersökningsområde från 2006 inlagt (Kraft 2007).

Figur 26. Sträcka 11. Schakt 8 med anläggningar.

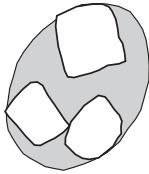
Dnr 602/03:3

Oby bytomt, Sträcka 11
Östra Husby socken
Norrköpings kommun, Ög
RAA 411:2
Planritning
Skala 1:50 och 1:20
Dnr 602/03
2004-10-05 Erika Räf
Renritning Lasse Norr

Figur 27. Sträcka 11. Schakt 9 med anläggningar.

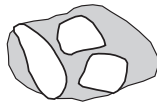
A 1
stolphål

I plan, fyllning av
gråbrun lera

Omgivande undergrund
gul lera

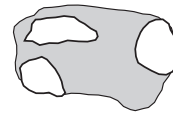
A 2
stolphål

I plan, fyllning av
gråbrun lera

Omgivande undergrund
gul lera

A 3
stolphål

I plan, fyllning av
gråbrun lera

Omgivande undergrund
gul lera

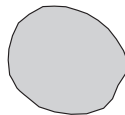
A 4
stolphål?

I plan, fyllning av
gråbrun lera

Omgivande undergrund
gul lera

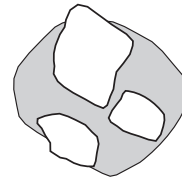
A 5
stolphål

I plan, fyllning av
gråbrun lera

Omgivande undergrund
gul lera

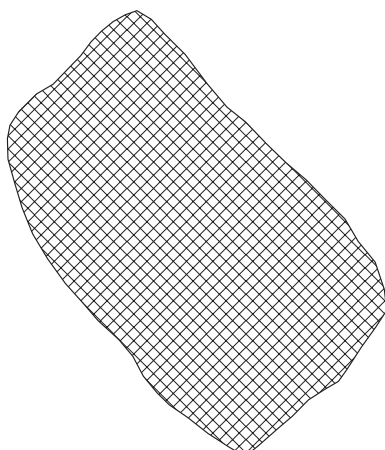
A 7
stolphål?

I plan, fyllning av
gråbrun lera

Omgivande undergrund
gul lera

A 6
hård

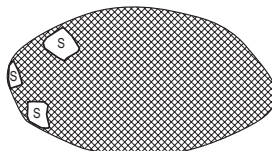
Fyllning i ytan; sot och kol, enstaka
Ø 0,02m stora skörbrända stenar

Omgivande undergrund
gul lera

Oby bytomt, Sträcka 11
Östra Husby socken
Norrköpings kommun, Ög
RAÄ 411:2
Planritning
Skala 1:20
Dnr 602/03
2004-10-05 Erika Räf
Renritning Johan Levin

A11
Härd

I plan svart, sotig fyllning med kol
och enstaka skörbränd sten

Omgivande undergrund gul lera

Anläggningen framkom i schakt 7
på ca 0,30m djup

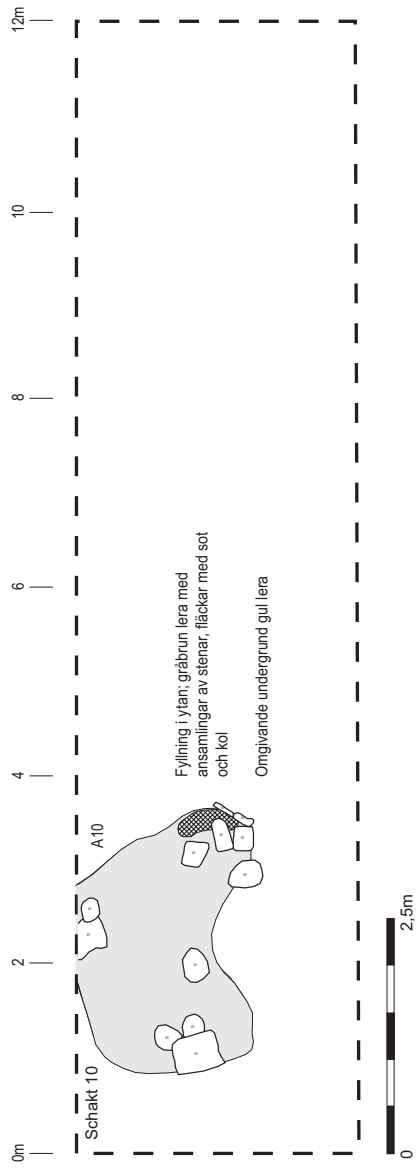
X 6496348
Y 1545382

Oby bytomt, Sträcka 11
Östra Husby socken
Norrköpings kommun, Ög
RAÅ 411:2
Planritning
Skala 1:20
Dnr 602/03
2004-10-05 Erika Räf
Renritning Johan Levin

Figur 29. Sträcka 11. A11, härd, påträffad i schakt 7.

Dnr 602/03:4

Oby bytomt, Sträcka 11
Östra Husby socken
Norrköpings kommun, Ög
RAÅ 11:2
Planritning
Skala 1:50 och 1:20
Dnr 602/03
2004-10-05 Erika Råf
Renritning Johan Levin

Figur 30. Sträcka 11. Schakt 10 med anläggning.

Referenser

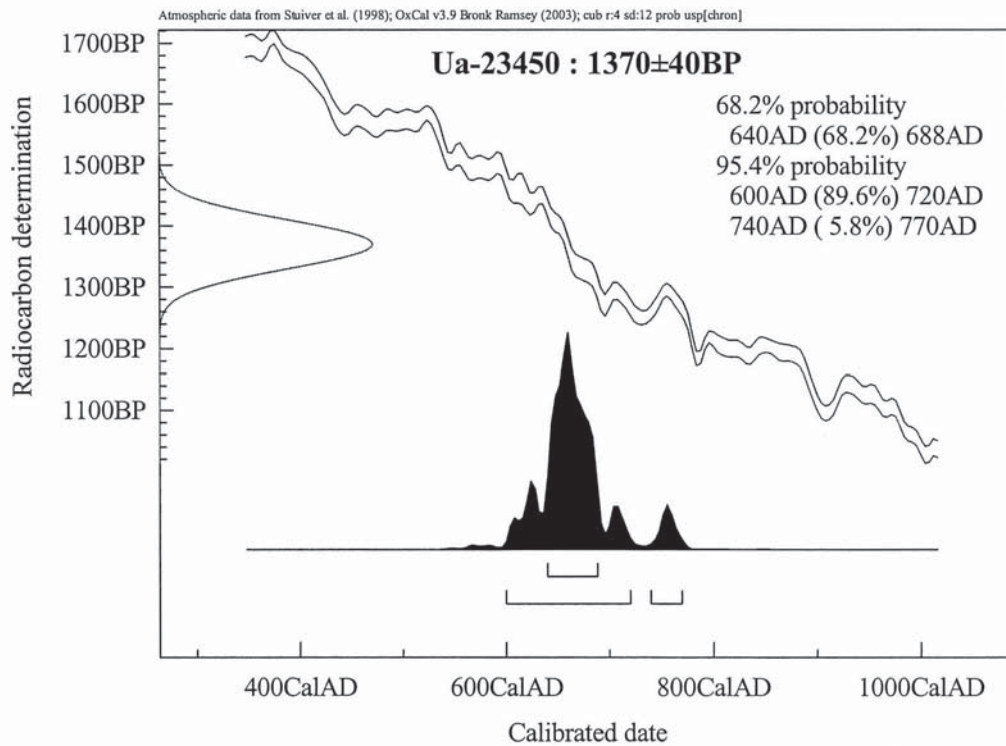
- Almgren O. 1906. Undersökningar på Vikbolandet. *Meddelanden från Östergötlands Fornminnesförening*.
- Edenmo R, Larsson M, Nordqvist, B, Olsson E. 1997. Gropkeramikerna – fanns de? Materiell kultur och ideologisk förändring. I: *Regionalt och interregionalt* (Red. Larsson, M. & Olsson, E.). Riksantikvarieämbetet. Arkeologiska undersökningar. Skrifter nr 23. Stockholm. Linköping.
- Feldt A-C. 2001. *Kabelschakt och rasering av stolplinjer på Vikbolandet. Dagsbergs och Kuddby socknar. Norrköpings kommun. Östergötlands län. Arkeologisk utredning, etapp 1 och 2*. Rapport 130:2001. Kulturmiljöavdelningen. Östergötlands länsmuseum.
- Feldt A-C. 2002. *Kabelschakt i Vallby. Vallby 1:4, 2:3, 2:4 och 3:2. Kuddby socken. Norrköpings kommun. Östergötlands län. Arkeologisk utredning, etapp 1 och 2*. Rapport 89:2002. Kulturmiljöavdelningen. Östergötlands länsmuseum.
- Feldt A-C. 2003. *Oklunda – Valla. Ledningsschakt. Oklunda 1:7, Varby 1:9, Valla 1:3, 1:5 och 4:4. Östra Husby socken. Norrköpings kommun. Östergötlands län. Arkeologisk utredning, etapp 1 och 2*. Rapport 104:2003. Kulturmiljöavdelningen. Östergötlands länsmuseum.
- Franzén G. 1982. *Ortnamn i Östergötland*. Stockholm.
- Franzén G. 1984. *Bebyggelsenamnen i Östkindis härad. Ortnamnen i Östergötlands län* 22. Uppsala.
- Franzén G. 1991. *Bebyggelsenamnen i Lösings härad. Ortnamnen i Östergötlands län* 15. Uppsala.
- Habbe A-M. 1994. *Skärvestenshög, härdar och sentida lämningar. RAÄ 257. Odenstomta. Kuddby socken. Östergötland. Arkeologisk prov- och slutundersökning. RAÄ. UV Linköping. 1994:47. Linköping*.
- Hörfors O. 1994. *Linneberga, Å. Arkeologisk undersökning. Östergötlands Länsmuseum*.
- Hörfors O. 2006. *Tåby skola. Rapport 2006:70. Kulturmiljöavdelningen. Östergötlands länsmuseum*.
- Kaliff A. 1999. *Arkeologi i Östergötland. Scener ur ett landskaps förhistoria. Occasional Papers in Archaeology* 20. Institutionen för arkeologi och antik historia. Uppsala universitet. Uppsala.
- Kraft A. 2007. *Husgrunder och stenpackningar i Östra Husby. Arkeologisk förundersökning. UV Öst Rapport 2007:25. Riksantikvarieämbetet. Linköping*.
- Larsson T. B. 1995. *Arkeologisk provtagning i östgötska skärvestenshögar. Östra Husby sn, raä 76, 211 och 230. Östergötland. Rapport. Institutionen för Arkeologi. Umeå universitet. Umeå*.
- Lindquist S-O. 1968. *Det förhistoriska kulturlandskapet i östra Östergötland. Hallebyundersökningen I. Acta Universitatis Stockholmiensis. Studies in North-European Archaeology* 2. Stockholm.
- Nyberg Petter. Antikvarie, Östergötlands Länsmuseum. Muntlig uppgift.
- Olausson M. 1995. *Det inneslutna rummet- om kultiska hägnader, fornborgar och befästa gårdar i Uppland från 1300 f Kr till Kristi födelse. RAÄ, Arkeologiska undersökningar. Skrifter nr 9. Stockholm*.
- Petersson M. 2006. *Djurhållning och betesdrift. Djur, människor och landskap i västra Östergötland under yngre bronsålder och äldre järnålder. Riksantikvarieämbetet. Uppsala Universitet. Stockholm. Uppsala*.
- Rundkvist M & Williams H. 2006. *Report on the Excavation of a Viking Period Boat Inhumation and a Pre-Roman Iron Age Settlement with Bronze Casting Debris. www.algonet.se*
- Räf E. 2003a. *Östra Husby – Johannesberg. Jordkabel. Östra Husby socken. Norrköpings kommun. Östergötlands län. Arkeologisk utredning etapp 1. Rapport 100:2003. Kulturmiljöavdelningen. Östergötlands länsmuseum*.
- Räf E. 2003b. *Lunnebo 2:1, Äspedal 2:1, Gåsätter 5:2 och Estorp 1:2. Jordkabel. Häradshammars och Jonsbergs socknar. Norrköpings kommun. Östergötlands län. Arkeologisk utredning etapp 1 och 2. Rapport 102:2003. Kulturmiljöavdelningen. Östergötlands länsmuseum*.

- Räf E. 2003c. *Valtersten 2:3, Vicklö 3:1 m fl. Jordkabel och raseri av luftledning. Östra Stenby och Östra Husby socknar. Norrköpings kommun. Östergötlands län. Arkeologisk utredning etapp 1 och 2. Rapport 103:2003. Kulturmiljöavdelningen. Östergötlands länsmuseum.*
- Räf E. 2003d. *Mauritsberg 3:1, Myckelsätter 3:2 m fl. Jordkabel. Östra Husby socken. Norrköpings kommun. Östergötlands län. Arkeologisk utredning etapp 1. Rapport 103:2003. Kulturmiljöavdelningen. Östergötlands länsmuseum.*
- Räf E. 2004a. *Karlslund – Ormestad. Jordkabel för el. Östra Husby socken. Norrköpings kommun. Östergötlands län. Arkeologisk utredning etapp 1 och 2. Rapport 2004:7. Kulturmiljöavdelningen. Östergötlands länsmuseum.*
- Räf E. 2004b. *Området Brogsten – Fettjestad. Ombyggnad av elnät. Östra Stenby socken. Norrköpings kommun. Östergötlands län. Arkeologisk utredning etapp 1 och arkeologisk förundersökning. Rapport 2004:47. Kulturmiljöavdelningen. Östergötlands länsmuseum.*
- Räf E. 2006. *Elkablar på Vikbolandet. Samlingsrapport. Rapport 2006:74. Kulturmiljöavdelningen. Östergötlands länsmuseum.*
- Schönbeck M. (i manus) *Naturgas etapp IV.*
- Schnittger B. 1908. *Östergötlands fornborgar. Ett utkast till deras undersökning. Meddelanden från Östergötlands Fornminnesförening.*
- Selinge K-G. 1986. *Reviderad karta – reviderad forn-tid? Om gravfält och bebyggelse på Vikbolandet. Bebyggelsehistorisk tidskrift. 1986. Nr 11.*
- Stenvall J. 2004. *Observationer längs en kraftledning på Vikbolandet. Inför ombyggnation av kraftledning mellan Eksund i Norrköping och Marviken på Vikbolandet. Arkeologisk utredning, etapp 1. UV Öst Rapport 2004:51. RAÄ. Avdelningen för arkeologiska undersökningar.*
- Stilborg O. 2006. *Gravkeramik och gjutformar? Kuddby Å. RAÄ 85:2, Linneberga, Å sn. Vikbolandet, Östergötland. Rapport 06/1129. Keramiska forskningslaboratoriet. Kvartärgeologiska avdelningen. Lunds universitet.*
- Svarvar K. 2006. *Resultatsammanfattning av arkeologisk utredning/undersökning. Ombyggnad av elnät. Sträckan Kuddby – Linneberga – Å kyrka Å Lundby – Hjärterum, Kuddby och Å socknar, Norrköpings kommun. Östergötlands Länsmuseum. Lst dnr: 431- 10812-06. ÖLM projekt nr: 530492.*
- Widgren M. 1983. *Settlement and farming systems in the early Iron Age. A study of fossil agrarian landscapes in Östergötland, Sweden. Acta Universitatis Stockholmiensis 3. Stockholm.*
- www.sofi.se/ortnamn
- Åkerlund A, Risberg J, Hammar D, Wikell, R, Luthander A, Pettersson M, Andersson H, Asplund M. 2002. *Projektet "Människan i det tidiga landskapet". SAR. Field Studies. Nr 8.*

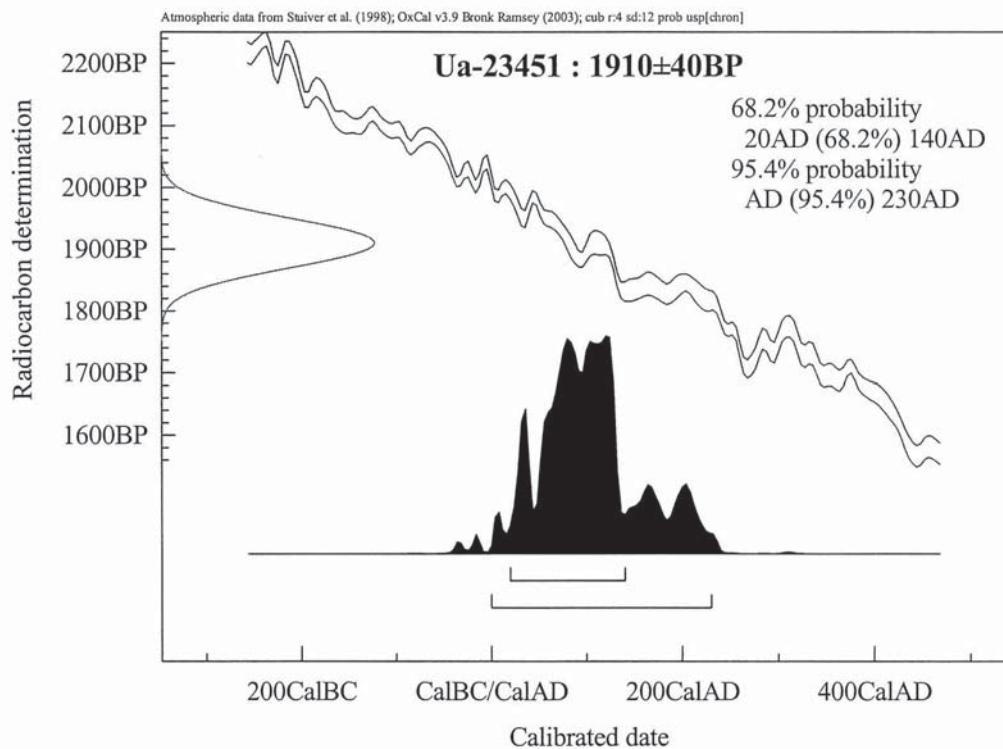
Tekniska uppgifter

Typ av undersökning	Arkeologisk utredning, etapp 1 och 2 Arkeologisk förundersökning
Sträcka	Navestad – Mauritsberg, Vikbolandet
Socken	Tingstad, Styrstad, Furingstad, Tåby, Kuddby, Ö Stenby, Ö Husby socknar
Kommun	Norrköping
Län och landskap	Östergötland
Ekonomiska kartans blad	8G 8f, 8G 7f, 8G 7g, 8G 8i, 8G 9j
Koordinater	X 6493500 - 6498500, Y 1524500 - 15505400
Koordinatsystem	RT 90 2,5 gon V
Typ av undersökning	Arkeologisk utredning, etapp 1 och 2 samt för undersökning
Länsstyrelsens beslut	2004-03-10
Länsstyrelsens handläggare	Carin Claréus
Länsstyrelsens dnr	431-8194-03, 431-19356-03
Länsmuseets dnr	261/03, 602/03
Länsmuseets kontonummer	Ä6595, Ä6768
Uppdragsgivare	Enista AB/Norrköping Vatten AB
Kostnadsansvarig	Norrköping Vatten AB
Projektledare	Clas Ternström/Erika Räf
Personal	Rickard Lindberg
Fältarbetstid	Etapp 1 hösten 2003, Etapp 2 och förundersök- ning 2004-09-23, 2004-09-27 – 2004-10-06, 2004-10-08, 2005-09-26, 2005-11-16
Totalt undersöktes	33 km
Fynd	C4350
Foto	Enbart digitala
Analyser	¹⁴ C-analyser
Grafik	Johan Levin/Claes Ternström
Renritning	Johan Levin
Grafisk form	Johan Levin
Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.	
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket dnr 507-99-499
ISSN 1403-9273	Rapport 2007:38 © Östergötlands länsmuseum

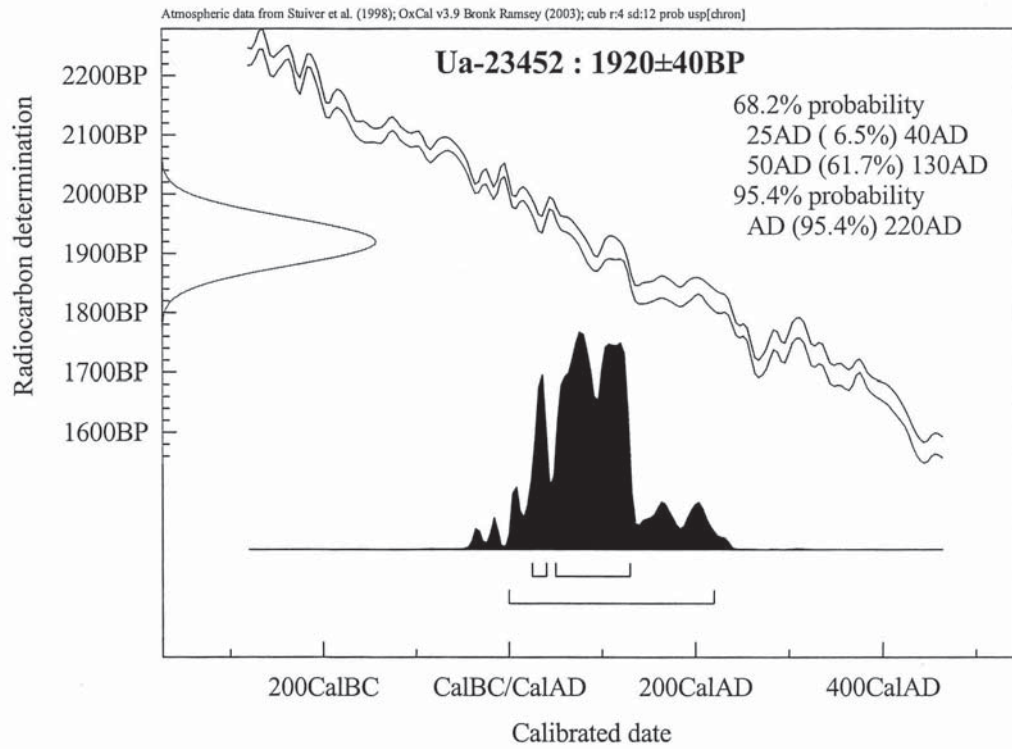
Bilaga 1. ¹⁴C-dateringar

Oby bytomt, sträcka 11.

Lundsbacken/Odensbacken sträcka 1.

Fristad 1, Sträcka 6.

Bilaga 2. Schakt- och anläggningsbeskrivningar

Delsträcka 1. Lundsbacken, arkeologisk utredning etapp 2

Åkermark

Schakt 1 – 10, 14 - 15

Längd: 15 m. Bredd: 3 m. Djup: 0,3 m.

Material: Lera

Inget av arkeologiskt intresse

Schakt 11

Längd: 30 m. Bredd: 3 m. Djup: 0,45 m

Material: Lager 1, humös lerig matjord, 0,25 m tjockt

Lager 2, hårt packad humös lera, 0,20 tjockt

Undergrund, lera

Schakt 12

Längd: 35 m. Bredd: 3- 4 m. Djup: 0,3 m

Material: Sand, måttliga mängder av skärvig sten. 0,2 m tjockt

Undergrund, sand

I schaktet framkom 7 stolphål (A3-A9), 2 härdar (A2, A10), 1 osäker anläggning (A1).

Kolprov: År 0-230 e Kr (2 sigma, Ua-23451)

Schakt 13

(togs upp mellan schakt 11 och 12)

Längd: 20 m. Bredd: 3 m. Djup: 0,4 m

Material: Sand, små mängder av skärvig sten samt bränd lera iaktogs.

Undergrund, sand

I schaktet framkom 1 stolphål (A11)

Delsträcka 6. Fristad 1 – arkeologisk utredning, etapp 2, norra alternativet till sträckning

Schakt 1, åkermark

Längd: 15 m Bredd: 3 m

Material: se profilritning, fig 23

Schakt 2/3, åkermark

Material: se fig 23

I schaktet framkom 4 stolphål (A1, A4 – A6), 3 härdar (A2, A3, A7)

Fynd: Förhistorisk keramik, C4350

Kolprov: År 0-220 e Kr (2 sigma, Ua-23452)

Schakt 4

Längd: 15 m Bredd: 3 m

Schaktet lades ca 10 m V om schakt 1 för att om möjligt avgränsa boplatsmaterialet.

Material: se fig 23

Schakt 5

Längd: 15 m Bredd: 3 m

Schaktet lades ca 20 m V om schakt 1A för att om möjligt avgränsa boplatsmaterialet.

Material: se fig 23

Schakt 6

Längd: 10 m Bredd: 3 m

Schaktet lades ca 40 m V om schakt 1B för att om möjligt avgränsa boplatsmaterialet.

Material: L1, matjordslager, humös sand ca 0,3 m djupt

Undergrund: Lera

Schakt 7 - 16

Längd: 8 – 14 m. Bredd: 3 m

Material: sandig matjord

Inget av arkeologiskt intresse

Delsträcka 6. Fristad 1 – arkeologisk utredning, etapp 2, södra alternativet till sträckning

Schakt 1 – 2

Längd: 10 m Bredd: 3 m

Djup: ca 0,6 m

Material: L1. Matjord. Humös silt/sand, ca 0,3 m tjockt. L2. Lätt humös silt, ca 0,3 m tjockt.

Undergrund: Lera

Inget av arkeologiskt intresse

Schakt 3

Längd: 10 m Bredd: 3 m

Djup: ca 0,6 m

Material: L1. Matjord. Humös silt/sand, ca 0,3 m tjockt. L2. Lätt humös silt, ca 0,3 m tjockt.

Undergrund: Lera

I schaktet framkom en härd (A1, se fig 24)

Schakt 4 – 8

Längd: 15 – 20 m. Bredd: 3 m

Material: L1. Matjord. Humös silt/sand. L2. Lätt humös silt.

Undergrund: Lera

Inget av arkeologiskt intresse

Delsträcka 11. Oby bytomt – arkeologisk förundersökning

Schakt 1 - 6

Längd: 5 - 10 m Bredd: 3 m

Tjocklek: 0,3 – 0,6 m. S3 bestod av ett övre lager (0,3 m tjockt) och ett undre lager (0,3 m tjockt) av sandig humös lera (matjord).

Material: Sandig till styv lera. Undergrund: Lera

Inget av arkeologiskt intresse

Schakt 7

Längd: 15 m Bredd: 6 m

Material: Humös, sandig lera (matjord) , ca 0,3 m tjockt. Därunder gul lera.

Under matjordslagret, på ca 0,3 m djup framkom en härd (A11 se fig 29)

Schakt 8

Längd: 10 m Bredd: 4,5 m

Material: Humös, sandig lera (matjord) , ca 0,3 m tjockt. Därunder gul lera.

Under matjordslagret framkom två härdar (A8 och A9, se fig 26)

Kolprov: 600-770 e Kr (2 sigma, Ua-23450)

Schakt 9

Längd: 15 m Bredd: 3 m

Material: Humös, sandig lera (matjord) , ca 0,3 m tjockt. Därunder gul lera.

Under matjordslagret framkom sex stolphål (A1 – A5, A7 se fig 28) och en härd (A6, se fig 28)

Schakt 10

Längd: 15 m Bredd: 3 m

Material: Humös, sandig lera (matjord) , ca 0,3 m tjockt. Därunder gul lera.

Under matjordslagret framkom en härd (A10, se fig 30)

Schakt 11 – 13

Inget av arkeologiskt intresse

Östergötlands länsmuseum har utfört arkeologiska utredningar, etapp 1 och 2 samt arkeologiska förundersökningar med anledning av planerad VA-ledning längs sträckan Navestad-Mauritsberg, Vikbolandet, Norrköpings kommun. Uppdragsgivare var Enista AB/Norrköping Vatten AB.

Undersökningarna för VA-ledningen ledde till att tre tidigare okända boplatzlämningar påträffades: vid delsträcka 1, Lundsbacken 4:3, Tingstad socken; vid delsträcka 6, Fristad 1, Tåby-Fristad 1:1, Tåby socken; vid delsträcka 11, Oby bytomt, Husby-Melby 2:3, Östra Husby socken. De två förstnämnda boplatserna daterades till äldre romersk järnålder och den senare till vendeltid.